

VOLKSKUNST

Driemaandelijks tijdschrift voor de studie en de verspreiding van de Vlaamse volkscultuur

JAARGANG 43 :: NUMMER 4 :: DECEMBER 2019

* :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaamse Dansarchief :: Vlaamse Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaamse Dansarchief :: *

* :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaamse Vendelarchief :: Vlaamse Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: *

* :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: *

* :: werkgroep Communicatie :: *

* :: werkgroep Archiveren :: *

* :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: *

Volkskunst is een uitgave van het
INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

IVV is geaccrediteerd door UNESCO als expertisecentrum voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

1964

2019

KALENDER

Voor gedetailleerde info over activiteiten, bals, feesten, evenementen en festivals kan je terecht op onze websites:

<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be>
en <https://www.volksdansbals.vlaanderen>

IVV Activiteiten

Statutaire Algemene Vergadering

Zaterdag 28 maart 2020 om 14 uur in Erps-Kwerps

Voor alle leden - Uitnodiging volgt

IVV Cursussen

Meer info over deze cursussen vind je ook op
www.instituutvlaamsevolkskunst.be (zie ook blz. 10)

Open Cursusdag Vendelen 2020

Zondag 9 februari 2020 - Oost-Vlaanderen(?)

Kennismakingscursus Vendelen 2020

Zondag 17 oktober 2020 - Leuven

Vendeliërsverbroedering 2020

Zondag 29 november 2020 - Herentals

Monitorencursus 2020-2021

Datums en locaties nog vast te leggen

IVV Kalender

Alle IVV activiteiten, vergaderingen en cursussen vind je in onze
Google-kalender

Bekijk de volledige kalender op onze website

<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/kalender>

CONTACT

IVV - Secretariaat

Jubellaan 123

2800 Mechelen

+32 15 633499

+32 496 593523

e-post: secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

IVV - Zetel

Dorpsstraat 83

9190 Stekene

Web en Sociale Media

URL: <https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be>

Facebook: /InstVlaVolk

Twitter: @InstVlaVolk

Info en bestellingen

Je kan terecht op het secretariaat voor alle info, bestelling en aankoop van onze publicaties en proefnummers van dit tijdschrift.

On-line bestellen van publicaties kan via de IVV - Webwinkel:

<https://webwinkel.instituutvlaamsevolkskunst.be>

of per e-post: bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be

Bank

BIC: KREDDEBB

IBAN: BE14 4163 0794 5183

Ondernemingsnummer

0414 508 714

Foto voorpagina

Groepen en sprekers Kledijforum 30 november 2019 (foto's Dirk Janssens)

EDITORIAAL

De sleutel die op elk slot past

.... We loaten ons altijd in ons hemde zette

Moar w'hen nie den tèt om der op te lette ...

Wijlen Walter De Buck verkondigde deze waarheid. Of geldt die niet voor iedereen? Half november deden de plannen van Minister van Cultuur Jan Jambon wat meer bladeren van de bomen vallen. Het cultuurlandschap dreigt kaler te worden door de besparingen. Op vrijdag 9 november werden de beleidsnota's van de Vlaamse ministers online geplaatst.

De Media hakten meteen in op aangekondigde besparingen. Het meest opvallend is het verminderen van de projectsubsidies in de cultuursector. Die zakken met 60%: van 8,47 miljoen naar 3,39 miljoen. Volgens minister Jan Jambon gaat het niet over een rechtstreekse beperking: *"Dit gaat om toe te kennen projecten, we nemen niemand iets af"*. Toch leren we uit de reacties dat geplande campagnes op de helling komen te staan, omdat hoe dan ook gerekend wordt op toe te kennen middelen om initiatieven te nemen. Er komt een generieke besparing op werkingssubsidies in de culturele sector: min 6 procent. Zeven erkende kunstinstellingen waaronder de Vooruit in Gent, de Ancienne Belgique in Brussel en het Kunsthuis (Opera Vlaanderen en Ballet Vlaanderen) moeten 'slechts' 3 procent inleveren. Minder middelen krijgen is verre van plezant. De besparingen hebben uiteraard consequenties. Binnen organisaties en instellingen moet het budget herwerkt worden. We weten dat 80 procent en meer van zo'n budget naar vergoeding van personeel gaat. Om ontslagen te vermijden wordt eerder gezocht naar bezuinigen op de werking. Inzet van personeel en werking gaan evenwel samen. Vroeg of laat dreigt er een discrepantie tussen het aantal mensen en het naar buiten treden met interessante initiatieven op het terrein.

We pikken enkele elementen uit de beleidsnota van Minister Jambon⁽¹⁾. De Minister herinnert ons in zijn aanhef aan de rijkdom van de Vlaamse cultuur: *"Cultuur zit in het DNA van de Vlaming. We hebben van vorige generaties een rijke cultuur geërfd, die ons vandaag inspireert en een venster op de wereld biedt"*. Jan Jambon heeft intenties om de geschiedenis een plaats te geven: *"Tevens wil ik een traject opstarten om onze Vlaamse geschiedenis te ontsluiten in een museum voor de geschiedenis en cultuur van Vlaanderen"*. Zo'n project biedt cultureel, educatief, historisch en technologisch perspectief. Mits het waarborgen van de nodige interactiviteit en het koppelen van het heden aan het verleden, kan een museum over onze Vlaamse geschiedenis een maatschappelijke functie krijgen. We kunnen ons alvast bezinnen over de wijze woorden van Hegel: *"Aus der Geschichte der Völker können wir lernen das die Völker aus der Geschichte nichts gelernt haben"*⁽²⁾.

Onze Minister heeft lovende woorden voor wie zich bezighoudt met tradities: *"Een bijzondere rol speelt de notie 'erfgoedgemeenschappen' in navolging van de Conventie van Faro (2005). Dit zijn gemeenschappen van individuen (en organisaties) die zich identificeren met een specifiek soort cultureel erfgoed. Het gaat bijvoorbeeld over mensen die deelnemen aan tradities of andere vormen van immaterieel erfgoed, heem- en familiekundigen, gemeenschappen rond een museum, een erfgoedbibliotheek ... Erfgoedgemeenschappen worden niet rechtstreeks gesubsidieerd, maar zijn wel een belangrijke doelgroep van het beleid, onder meer via de dienstverlenende organisaties. Hun expertise en inspraak worden bijzonder gewaardeerd en ze worden dan ook sterk betrokken bij het beleid van collectie beherende en dienstverlenende organisaties."* Dergelijke passages lezen we graag, alleen: we kopen er weinig voor. We worden beloofd voor onze gratis inzet. En inderdaad, het wordt steeds moeilijker om zonder brede ondersteuning cultuur te laten leven: vrijwilligers zijn onmisbaar in bibliotheken, musea, archiefinstellingen, kerken en ander historische sites, en – dat weten we maar al te goed – in het verenigingsleven.

In 2020 hebben we tussen 29 februari en 8 maart de week van de vrijwilliger. We kunnen die week gebruiken om inzet van vrijwilligers eens in cijfers om te zetten: werkuren, verplaatsings- en werkingskosten, telefoon, voorschieten of zelfs gewoon betalen van materiaal. Dat alles mag eens afgewogen worden ten opzichte van de professionele verloning in de cultuursector. Als vrijwilligers niet betaald worden omdat ze gewoon onbetaalbaar zijn, dan zijn we dringend aan een diepgaande studie toe over de harmonie tussen betaalde ambtenaren en onbetaalde vrijwilligers op de werkvloer. De beleidsnota geeft ons hoop: *"Als coördinerend minister van het Vlaams vrijwilligersbeleid tracht ik de erkenning en ondersteuning van vrijwilligers in Vlaanderen op een gecoördineerde manier aan te pakken over alle sectoren heen waarbinnen organisaties vrijwilligers in hun werking inschakelen. In de nieuwe regeerperiode houdt dit concreet in dat we het actieplan verder toekomstgericht ontwikkelen en uitvoeren"*.

Minister Jan Jambon vermeldt de Vlaamse Inventaris van immaterieel erfgoed: *"Erfgoedgemeenschappen die zorg dragen voor immaterieel erfgoed (het erfgoed 'borgen') kunnen hun erfgoed laten opnemen op de Inventaris Vlaanderen. Momenteel staan er 58 elementen op de Inventaris. Elementen op de Vlaamse inventaris kunnen voorgedragen worden voor de UNESCO-lijsten, die elf praktijken uit Vlaanderen bevatten."* Over deze inventaris

(1) Beleidsnota 2019-2024 Cultuur Ingediend door de heer Jan Jambon, Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management. VR 2019 0811 MED.0372/3.

(2) Georg Wilhelm Friedrich Hegel (rond 1800). Samtliche Werke Volume 8. F. Meiner 1920: p.174.

hebben we het al eerder gehad⁽³⁾. Laten opnemen van een traditie veronderstelt ook actieve beoefening of 'safeguarding' volgens UNESCO. Uitgaande van de beoefening van volkskunst, moeten er zeker elementen zijn die in overweging kunnen genomen worden voor deze lijst. Het opstellen van de aanvraag kan een interessante oefening worden. Hoe breder de gewoonte gedragen wordt, hoe meer kans om erkend te worden.

In de nota worden we gewezen op de mogelijkheid van subsidies via het Amateurkunstendecreet waarin ook dans een plaats heeft. Maar er bestaat ook een mogelijkheid om subsidies aan te vragen voor projecten: *"Daarnaast subsidieert het Amateurkunstendecreet internationale culturele projecten die in Vlaanderen worden georganiseerd, biedt het een internationale reistoelage voor deelname aan projecten in het buitenland en voorziet het in de mogelijkheid tot cofinanciering van internationale projecten"*. De Minister wil Vlaamse kennis, expertise en excellentie een internationale weerklank geven. Tal van internationale initiatieven van volkskunstgroepen indachtig is deze passage een onderzoek waard.

Beleidsnota 2019-2024 bevat interessante elementen. Minister Jan Jambon wil tegen 1 april 2021 een Strategische Visienota Cultureel Erfgoed opmaken. In deze nota zal hij zijn visie en beleidsprioriteiten bij het uitvoeren van het Cultureel erfgoeddecreet uiteenzetten. In afwachting komt het erop aan met beperkte middelen te leven en te laten leven. Het Instituut voor Vlaamse Volkskunst overleeft al 7 jaar zonder subsidie. Besparingen van 3 tot 6% hebben geen rechtstreekse invloed op onze werking. Al onze medewerkers zetten zich volledig gratis in. We zijn een expertisecentrum, met een beperkt aantal leden. We proberen met beperkte financiële middelen te werken, ook in 2020. Hierbij staan we open voor samenwerking met partners. Die samenwerking mag zelfs een symbiose worden, appellerend aan de maretak. Partnerschap is essentieel in het bestaan van deze groene winterbloeier. Bovendien een mooie decoratie in de kersttijd.

Foto: Maretakken (*Viscum album* L.) op loofbomen.

Maretak leeft gedeeltelijk van de sapstroom van de gastheer. De maretak zorgt via de eigen fotosynthese ook voor de aanmaak van voedingsstoffen waaronder suikers die de gastheer ten goede komen.

Ondertussen is het kledijforum 'Van Schilderij tot Kledij' op zaterdag 30 november jl. succesvol verlopen. Een stevige samenwerking tussen IVV en Speelschaar Ossaart uit Sint-Niklaas lag aan de basis van het succes. Langs deze weg hartelijk dank aan al de deskundige sprekers die van het Colloquium een instructieve voormiddag maakten. Dank ook aan Volkskunstgroepen Drieske Nijpers, Nele, Canteclaer, Reuzegom, Dophei, De Kegelaar, Reintje Vos en andermaal Speelschaar Ossaart voor de leerrijke demonstraties en voorstelling van de hun kledij. Dank aan de talrijke medewerkers voor en achter de schermen. Zij zorgden voor een vlot verloop: voorbereiding en planning, klaarzetten en opruimen van de zaal, onthaal, bar en Breugelmaal. Tijdens het huldemoment mochten we deugddoende toespraken van Burgemeester Lieven Dehandschutter en Schepenen van Cultuur Filip

(3) Laekeman G, Bulterijst H. UNESCO Vlaanderen treedt naar buiten. Volkskunst 2019; 43 (2): 20-21.

Foto: Gelegenheidsorkest en presentatrice Femke Pieters

Baeyens beluisteren. Alsof dat alles nog niet volstond, genoten we 's avonds van een heerlijk volksdansbal op de tonen van een fantastisch negenkoppig orkest, volksdansbal dat feilloos geleid werd door Femke. Femke moest *in extremis* inspringen voor Hugo Pieters. Hugo is 50 jaar (dans)leider van Speelschaar Ossaart. Hij zou het volksdansbal die avond leiden, ware het niet dat hij in de namiddag in allerijl moest afgevoerd worden omwille van een hersentrombose. We wensen Hugo langs deze weg een spoedig herstel !

Dat brengt ons bij de wensen voor 2020: gezondheid en alle dagen een dans op een leuk muziekje, als garantie voor een zo goed mogelijk verloop van alweer een nieuw jaar!!

Heel hartelijk,

Gert Laekeman
Voorzitter

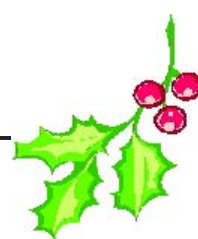

REDACTIONEEL

Beste Wensen

*De bestuursleden van het
Instituut voor Vlaamse
Volkskunst en de redactie van
Volkskunst wensen alle lezers een feestelijk
jaareinde en voor 2020 de kracht
om er samen een sterk Volkskunst-
jaar van te maken !*

Jouw Volkskunst-abonnement

Je abonnement geeft ook recht op het digitaal ontvangen van Volkskunst.

De PDF-versie wordt verstuurd naar het bij ons bekende e-postadres (1 adres per abonnement). Ontvang je deze pdf-versie niet ? Geef je voorkeur dan door via <https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/abo-voorkeur> of stuur een bericht naar secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be !

SPROKKELINGEN

In Memoriam Siegfried Verbeelen

Op zaterdag 30 november jl. overleed Siegfried Verbeelen. Siegfried, of Sieg voor wie hem van nabij kenden, mogen we als een monument in de wereld van Vlaamse Volkskunst beschouwen.

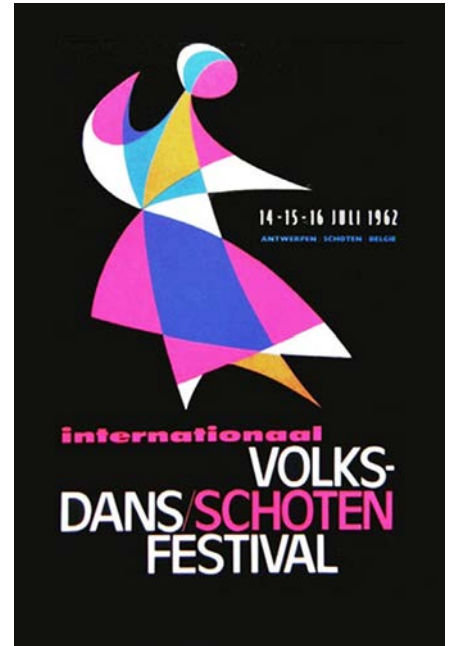
Siegfried Verbeelen werd geboren op 20 juni 1932. Hij werkte als personeelsdirecteur bij GM Opel Belgium in Antwerpen. Naast zijn professionele leven, leidde Sieg een tweede leven als bezieler van Vlaamse Volkskunst en volksdans op internationaal niveau.

Sieg Verbeelen richtte in 1958 de 'Kempense Volksculturele Dagen' op, samen met onze ere-voorzitter Frans ('Sus') Geens en Theo Bresseleers. De betrokkenheid van Sieg in het CIOFF (Conseil International des Organisateurs des Festivals Folkloriques) en de wereldtentoonstelling in 1958 vormden belangrijke stimuli in de aanloop naar het concept van een internationaal volksdansfestival in Schoten. Aanvankelijk zou het eerste festival in Brasschaat plaatsvinden, maar het werd uiteindelijk Schoten, omwille van betere faciliteiten. Logischerwijze werd Sieg voorzitter van het bekende Volksdansfestival van Schoten, later omgedoopt tot Werelddansfestival Hello!Schoten. Tot op heden blijft het volksdansfestival in Schoten een welbekend begrip in Vlaanderen en ver daarbuiten. Meer dan 100 nationaliteiten betraden het internationale podium in de voorbije 61 jaar. Schoten en CIOFF zijn – hoe kan het anders – nauw met elkaar verbonden. Sieg was ere-bestuurslid (*Honorary Member*) van CIOFF-international en ex-voorzitter van CIOFF België.

Sieg mocht op 10 november 2013 de Jozef Simonsprijs van de Marnixring in ontvangst nemen. We mochten op die feestelijke dag getuige zijn van een warm-menselijk gebeuren. Harrie Hendrickx (voormalig burgervader van Schoten) sprak terecht met lof over het familiale karakter van een festival waarvoor Sieg zich jarenlang inzette. Meer dan 10.000 gasten vonden een tweede thuis in gastfamilies, met tal van duurzame contacten. Ik houd een blijvende herinnering aan de eenvoud waarmee Sieg de volle kasteelzaal toesprak in zijn dankwoord. Hij relativeerde zijn rol en bracht hulde aan al wie met hem aan de weg timmerde. Die eenvoud sierde en siert een groot man die wij mochten kennen en telkens weer ontmoeten tijdens het festival.

We namen afscheid van Sieg op zaterdag 7 december jl. Tijdens de hartverwarmende viering kwam overduidelijk tot uiting hoezeer Sieg geliefd en bewonderd werd en wordt. Namens IVV wensen we zijn lieve echtgenote Gustel, zijn kinderen, kleinkinderen en familie, sterkte en de weldoende nabijheid van al wie Sieg mochten kennen en waarderen.

Gert Laekeman
Voorzitter IVV

Affiche 1962

Uitreiking Jozef Simonsprijs 2013

ADVERTENTIE

Zonder drank, genen klank!

Halveer de calorieën, verdubbel het plezier,

met STEPA-bier!

Suikervrij en toch lekker, met Stevia!

Limonades zonder calorieën

12 % korting voor alle volksmuzikanten!

Af te halen in 't Fabriekske, Fabriekstraat 100 te Aarschot

Vooraf afspreken op 016-404049 of info@stepa.be

Vanaf 20 bakken gratis thuisbezorging

Stepaja bvba, Parkbosstraat 3, 3001 Heverlee

www.stepa.be

VOLKSDANS

Nieuwe bundel: Creaties van dansmeester Renaat Van Craenenbroeck

De vele danslustigen onder ons zullen het beamen : een volksdansbal is als optreden voor jezelf. Het samen dansen schept een band en draagt bij tot een stemming vol vreugde, ontspanning en even onbekommerd bewegen.

Het dansprogramma van zulk een balavond omvat dan ook meestal eenvoudiger en alom gekende dansen. De lijn van vernieuwing zoals we bij de andere volksdansen kunnen merken, ging grotendeels aan het onderdeel gemeenschapsdansen voorbij. Toch heeft Renaat Van Craenenbroeck met zijn danscreaties een belangrijke bijdrage geleverd aan vernieuwing in het genre.

Renaat Van Craenenbroeck was vanaf 1964 tot 1972 nauw betrokken bij de werkzaamheden en uitgaven van het Vlaams Dansarchief. Niet alleen verzorgde hij de dansnoteringen maar gaf ook boeiende achtergrondinformatie mee. Door zijn grote belezenheid en ervaring kon hij een duidelijk beeld schetsen in welk kader de genoteerde dansen werden uitgevoerd.

De meer dan 30 dansen die hij creëerde zijn stuk voor stuk pareltjes. Deze dansen hebben een bijzonder karakter en zijn rijk aan bewegingen en danspassen. Alhoewel ze als gemeenschapsdans kunnen gedanst worden, vragen ze enige dansvaardigheid.

Het IVV vond de tijd rijp om deze rijke collectie van dansen te belichten en heeft naar aanleiding daarvan een eerste reeks van 11 dansen onder de loep genomen. Aan de hand van didactische beeldopnamen werden nauwkeurige dansomschrijvingen genoteerd en samengebracht met muzieknotatie en danstekeningen. Bij het aanschaffen van de bundel met de dansbeschrijvingen en dansmuziek stelt het Vlaams Dansarchief desgewenst ook beeldopnamen van de dansen en dansmuziek ter beschikking. In onderlinge afspraak kunnen ook cursussen worden georganiseerd om de dansen aan te leren in groepen die daarvoor belangstelling hebben. In de nabije toekomst zullen ook bundels met de andere dansen van Renaat Van Craenenbroeck verschijnen.

De bundel 'Dansen uit Diest', voor het moment uitgeput, willen we terug beschikbaar maken. Daartoe werd hij onderworpen aan een grondig nazicht vooral op vlak van juistheid en dansterminologie. Ook de andere uitverkochte bundels worden op deze manier nagekeken. Daarnaast zullen in de toekomst nog nieuwe bundels verschijnen met opgetekende dansen die vragen om gepubliceerd te worden.

Het intensief nakijken en het klaar maken voor publicatie, brengt natuurlijk veel werk met zich mee. Voelt u zich aangesproken om met ons team van het Vlaams Dansarchief mee te werken, aarzel dan niet. Neem contact op met ons secretariaat en wie weet kunnen we jou op een van onze volgende werkvergaderingen verwelkomen.

Onze rijke Vlaamse danscultuur is bijzonder waardevol en verdient het dan ook om op een respectvolle juiste manier doorgegeven te worden aan de volgende generaties.

Lisette Luyckx
Vlaams Dansarchief

VLAAMS DANSARCHIEF - DA

Leden: Gert Laekeman (voorzitter), Koenraad Augustyniak, Hugo Bulterijst, Lisette Luyckx, Johnny Ooye, Machteld Van den Bossche, Gudrun Van Eynde en Paula Wouters.

Contact: wgDA@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: verzamelen, archiveren en noteren van volksdansen, inrichten van cursussen, publicaties

Vergaderingen: driemaandelijks

VENDELEN

Waar zijn we mee bezig ...

De leden van het Vlaams Vendelarchief werken momenteel aan:

- de laatste reeksen in de (digitale) bundel Vendel Nu 8
- voorbereidingen voor de nieuwe bundel Vendel Nu 9
- organiseren van cursussen en vendeliersverbroedering
- verzamelen van alle publicaties en documentatie rond vendelzwaaien:
 - vendelreeksen
 - cursussteksten
 - wedstrijdreglementen
 - informatie over formaten van vendelvlaggen

Heb je iets dat ons kan interesseren: contactgegevens hieronder of zie Colofon voor secretariaat.

Monitorencursus

Najaar 2020 - Voorjaar 2021

Tijdens het rondetafelgesprek van de voorbije verbroedering bleek er opnieuw interesse in een cursus voor Vendelmonitoren. Heb jij interesse in deze cursus waarin je alles leert om als 'vendelleider' aan de slag te gaan, geef dan zo snel mogelijk een seintje aan Stefaan.

Datums en locaties nog vast te leggen

Zodra we het minimum aantal deelnemers bereiken, leggen we plaatsen en datums vast.

Contacteer Stefaan Haesen:

stefaan@haesen.info

+32 496 593523

Andere vendelcursussen

Zie "Cursussen Vendelzwaaien" op pagina 34

VLAAMS VENDELARCHIEF - VA

Leden: Herman Oyen, Philip Bogman, Stefaan Haesen (secretaris) en Stefaan Princen

Contact: wgVA@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: verzamelen, archiveren en noteren van vendelreeksen, inrichten van cursussen, publicaties

Vergaderingen: maandelijks

STREEKDRACHTEN

Een streekdrachtentocht van Duffel over Kontich, Hove, Edegem, Berchem, Borgerhout naar Deurne

Dr. Henri Vannoppen

1. De ruwe zware stof duffel kwam uit Duffel, maar de *duffelcoat* was eerder Brits, iets met Montgomery

Duffel was het textielcentrum met zijn wolweefsels. Daar werden Duffelse stoffen geweven. In de 14de eeuw reeds verschenen lakens uit Duffel, Walem, Rumst en Kontich in Duitsland en in het Hanzegebied. In 1465 ontmoette men de Duffelse textielhandelaars op de Antwerpse jaarmarkten. Rond 1550 maakten de Duffelaars lichtere weefsels van Spaanse wol en poogden daarmee de Spaanse en Portugese afzetmarkten te bereiken. De oorlogen in de 2de helft van de 16de eeuw betekende een zware klap voor de Duffelse lakenwevers⁽¹⁾. In 1829 telde Duffel nog 35 meester-wevers. Op het einde van de 19de eeuw verdween de laatste wolwever te Duffel. Duffel wees op een ruwe zware stof⁽²⁾. De *duffelcoat*, die na W.O.II zo populair werd herinnerde aan de eens zo bloeiende lakenindustrie van Duffel.

De duffelcoat (Eng: *duffelcoat*) of duffeljas werd vooral bekend door de Britse bevelhebber Bernard Montgomery. Men sprak zelf van de Monty-coat. De naam duffelcoat verwijst naar de Belgische gemeente Duffel. In de middeleeuwen werd in Duffel een dikke wollen stof met lang haardek geweven. Dankzij een hoog lanolinegehalte-een vet dat voorkwam in de wol van de schapen- was die stof van nature waterafstotend. Men had ook de typische *houtje-touwtje sluitingen*. Al tijdens W.O.I werd de stof duffel gebruikt om jassen te maken voor de Britse marine. Tijdens W.O.II kreeg de jas een karakteristieke vorm en behoorde ze tot de Britse standaard-marine-uitrusting. Na de oorlog had men een berg overbodige duffelcoats en kledingbedrijven probeerden de duffelcoat te demilitariseren. Zo ontstond de nieuwe meer gestroomlijnde modieuzere duffeljas in Engeland, werk van couturiers. De kap werd kleiner. Er kwamen klepzakken bij. Men gebruikte een nieuwe marine blauwe of geelbruine stof. De houten sluitingen werden vervangen door hoornen versies en de touwtjes door leder. In Duffel zelf kwam er op de rotonde van de Hondiuslaan in 2013 een standbeeld ter ere van de duffelcoat. 'Zich warm induffelen' verwijst ook naar Duffel en de duffelcoat. De duffelcoat is in oorsprong Brits, maar de stof die gebruikt werd, nl. duffel, is in oorsprong Vlaams.

Afbeelding 1. De Duffelcoat staat nu op een prominente plaats in Duffel.
https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20131010_00784238

2. Een voorschoot van blauw lijnwaad als wekelijkse kledij voor de meid uit Duffel

Op 12 februari 1858 verdween de 19-jarige Joanna Janssens uit Duffel. Ze was meid bij kopergieter Cokelbergh te Mechelen. Ze droeg een eenvoudige witte kap, een rok van blauwe baai, een voorschoot van blauw lijnwaad, zwarte kousen en schoenen⁽³⁾. De voorschoot ontbrak nooit bij de vrouw. In dit signalement was het een werk voorschoot. De zondagse voorschoot was veel luxueuzer.

3. De adel en de burgerij van Kontich schonk heel wat kledij en juwelen aan de kerk

Kontich verloor in 1869 het gehucht Lint, dat toen een zelfstandige gemeente werd. Kontich kreeg er met de fusies in 1976 Waarloos bij.

Adellijke en rijke burgerijfamilies schonken heel wat kledingstukken aan de kerk. In 1675 vermaakte Magdalena Hytgeerts haar 'besten lijfken' aan Onze-Lieve-Vrouw van Kontich en haar 'besten rock' aan Onze-Lieve-Vrouw van Duffel. In 1748 schonk Franciscus Balthasar Franco y Feo, Heer van Kontich, aan de kerk *"den groenen gouden lakenen sack van wijlen Mevrouw van Conticq tot het maken van eenen casuyvel en antependium"*⁽⁴⁾. De 'sack' was een type damesjapon. Een antependium was een altaarvoorhang, dat vaak in borduurwerk of weefsels uitgevoerd werd.

Ook juwelen vinden we in de kerk terug. In 1704 schonk Maria Peeters uit Kontich haar gouden 'agnus dei' aan het Onze-Lieve-Vrouwbeeld in de kerk⁽⁵⁾. Een agnus dei was een door de paus in de paasweek gewijd rond of ovaal medaillon van witte was (van oorsprong was van de paaskaars), dat als een reliek werd vereerd en veelal werd bewaard in een bursa of beursje. Aan de voorzijde was het Lam Gods met kruisvaan afgebeeld, aan de keerzijde een religieuze voorstelling of het wapen en de naam van de paus die het wijdde.

4. De vleugelmuts in het Museum van Kontich

Kontich was in de 19de eeuw een centrum waar hoge hoeden en na 1830 militaire hoofddeksels werden gemaakt. De hoge hoed voor de man, de kapmantel, de spaanhoed en de verschillende mutsen voor de vrouwen vinden we in het Museum voor Heem- en Oudheidkunde van Kontich⁽⁶⁾. Zo zijn er de 'kappen' of 'koven' of 'trekmutsen' met lange vleugels in kant en borduurwerk. Er waren ook wekelijks vleugelmutsen.

De vleugelmuts was een muts met meestal vrij lange vleugels, typisch voor Noord-Brabant, de Kempen en de Antwerpse Polders. Ze werd reeds in de 18de eeuw gebruikt, maar was vooral in de 19de eeuw in de mode. De vleugelmuts bestond uit twee delen: de eigenlijke muts, of de kruin of de bol, die zeer ruim hoofd en haar bedekte en onderaan door een lint was toegestroopt; en een fraaie randreep die het voorhoofd omgaf en op de slapen verwijfde in afhangende vleugels of 'oren'. Beide delen waren verbonden door een smal effen lint 'het bruggeske'. In de Antwerpse Polders vonden we vleugelmutsen met grote vleugels. In de Antwerpse Zuiderkempen (omgeving van Lier en Putte) en in de Brabantse Kempen vond men vleugelmutsen met korte vleugels. Gerard Feremans (Haacht 1867 - Davos Zwitserland 1906) fotografeerde enkele gouden paren in Haacht rond 1900 met de vleugelmuts met korte vleugels.

Er is in dat museum ook een prestigieuze verzameling textiel met een collectie merklappen, soplappen en pronkrollen. Het zijn naaiwerkjes met merkletters, cijfers en symbolische motieven. Deze collectie merklappen behoort tot de grootste van de wereld. Nog een pronkstuk van het museum is de 'Parisienne'-pop met haar uitgebreide garderobe. Het museum bezit ook nog 60 spinnenwielen⁽⁷⁾.

Afbeelding 2.

5. Een liefdesdrama in Kontich op de grens met Waarloos in 1866?

In 1866 werd een lijk van een onbekende man gevonden op de grens van de gemeenten Kontich en Waarloos nabij de Mechelse kasseide (steenweg) in een stuk koren (rogge). Hij was ongeveer 35 jaar oud en had een zwarte baard. Het ging om een rijk iemand, een lid van de burgerij, wat we kunnen afleiden uit zijn kledij: een zwarte paletot met strepen, een donkergrijze broek, een licht lijnwaden hemd, een grijze ondervest, een zwarte satijnen halsdoek, een witte zakneusdoek, halve rekbare laarzen, geen kousen, een strooien hoed wit en zwart. Hij droeg een gouden ring aan zijn linkerhand. Hij had twee gouden knopen op het voorste van zijn hemd. Hij droeg een degenstok. Bij hem vond men een medaille in goud met langs de ene kant een vrouwenportret en langs de andere kant haar. Een paletot was een lange jas. Bij het lijk lag een vrouwensjaal⁽⁸⁾. Ging het om een liefdesdrama?

6. Een man met een halfzijdigen krawat met rode boorden gevonden te Kontich in 1871

Op 12 juli 1871 werd in een put ongeveer op 1 km van de gemeente Kontich een mannelijk gevonden. Het was een man van rond de 50 jaar met een baard. Hij droeg een katoenen hemd, een ondervest in rood en blauw breiwerk, een zwarte laken broek, op de knie van de ene kant gelapt en langs de andere kant gestopt, bruine sajetten

kousen, schoenen met snoeren, een blauwe kiel, een zwarte halfzijden krawat met rode boorden, een zwarte klak. Hij droeg een kleine blauwe beurs, waarin 5 centiem stak. In de omgeving vond men een kleine eiken stok. Het was een arme schooier, wat we kunnen afleiden uit de herstellingen van de broek. Het beeld van de man met de faas en de blauwe kiel kwam hier duidelijk naar voor. We vinden hier schoenen met veters, waar vroeger meestal hoge laarzen werden gedragen⁽⁹⁾.

7. Een jonge man met een korte blauwe kiel gevonden in 1879 te Kontich

In 1879 vond men het lijk van een ongeveer 25-jarige man te Kontich op de spoorweg Antwerpen-Brussel. Zijn kledij werd als volgt beschreven: een zwarte laken broek, een vest van bruine stof, een korte blauwe kiel, een flanelle hemd met blauwe en bruine strepen, een zwarte zijden klak, een wit-en roodkleurige neusdoek en botten⁽¹⁰⁾. Men had in onze gewesten 3 soorten kielen: de lange kiel van de veehandelaars, de gewone kiel en de korte kiel, die in dit signalement weergegeven werd.

De kiel was één van de bekendste kledingstukken in de streekdrachten in Vlaanderen. De kiel was een los boven het bovenlichaam hangend gesloten kledingstuk. Men had korte en lange kielen. Witte kielen bestonden uit griauw niet-gekleurd lijnwaad. In 1789 is er een vermelding van witte kielen in Halle. In 1796 vluchtte Guillaume Van de Sande uit Oud-Heverlee voor de Franse soldaten. Hij droeg een 'blauwen keyl'. Soms werd in deze periode ook het woord 'overrock' gebruikt. De oudste afbeelding van de blauwe kiel is van 1812. Op een schilderij werd de Luikse mijnwerker Hubert Goffin voorgesteld met een lange kiel tot aan de knieën en met hoge laarzen. In 1830 was de kiel algemeen in de mode. De Nederlanders noemden koning Leopold I, de eerste koning der Belgen, spottend 'de koning van de blauwkielen'. De Burgerwacht droeg in 1830 de blauwe kiel als eerste uniform. Gustaaf Wappers schilderde 'Moment tijdens de Belgische Omwenteling voor het stadhuis van Brussel (september 1830)'. Naast de blauwe kielen zien we op dit schilderij ook opstandelingen met lange witte kielen. Signalementen geven ons een beeld van de kledijcombinatie. De kiel werd zowel in de week als op zondag gedragen. Hij was gemaakt uit vlas, grofgoed voor tijdens de week, fijngoed voor de zondagse. Ook de versieringen op de kiel aangebracht wezen op rijkdom. De 'teussers' of veekoopliden o.a. in Bertem droegen lange kielen. Voor 1914 was de kiel verdwenen in Vlaams-Brabant, in de Kempen hield hij langer stand. In 1914 werden de niet-werkdadige burgerwachten in de plattelandsgemeenten bij de Duitse inval actief en toen kregen ze opnieuw een blauwe kiel als uniform. De schuttersgilden in Vlaams-Brabant en Antwerpen droegen meestal een blauwe kiel. Hiervoor is een duidelijke verklaring. Er kwamen massa's blauwe kielen vrij bij de theaterhuizen na de stoeten van 100 jaar België in 1930. Deze blauwe kielen werden dan opgekocht door de schuttersgilden. In Vlaams-Brabant was de fuik of de 'foik' het woord voor een blauwe kiel. De Cultuur-Historische Vereniging van Erps-Kwerps had als eerste tijdschrift 'Fuik en Faas'. In het Frans vinden we de kiel als de 'blouse bleu', de 'sarrau' in het Naamse of de 'bliaude' in de streek van Verdun en Chalon-sur-Marne. De blauwe kiel is niet typisch Vlaams. Het is een gemeenschappelijk cultuurgood van Vlaanderen, Wallonië, Nederland, het Groothertogdom Luxemburg, Frankrijk en Duitsland.

8. Een man met zwarte katoenen frak met grijze plekken en knoppen van zwarte zijde in Hove in 1858

In Hove vond men op 11 juni 1858 het lijk van een man, die opgehangen was. Zelfmoord of een afrekening? De man droeg een muts van zwart laken, een zwart gestreepte halsdoek, een zwarte katoenen frak met grijze plekken en knoppen van zwarte zijde, hoge schoenen, een katoenen halfhemd met bloemen, een wit katoenen hemd, een witte onderbroek en een blauwe zakneusdoek met gele bloemen. In zijn zakken vond men een groen beurzeken met twee stukken van 1 centiem. De frak was een half lange bovenvest. Enkele stappen van het lijk vond men een nieuwe eiken stok⁽¹¹⁾.

9. Een rode neusdoek met witte strepen in Hove

Op 2 juni 1879 vond men het lijk van een onbekende 30-jarige man op de spoorweg te Hove. Hij droeg een lijnwaden hemd, een zwarte laken vest, jas en broek van zwarte elastieke stof, een halsdoek en klak van zwarte zijde, lederen bottines en een rode neusdoek met witte strepen⁽¹²⁾. Opvallend zijn de zwarte kleuren. De tijd van de kleurrijke kledij was voorbij.

10. Edegem, waar Graaf Adolphe du Bois d'Aissche 'De voorbereiding van de processie te Edegem' schilderde rond 1850

Edegem was belangrijk voor de streekdracht. In het museum van Edegem vonden we nog de blauwe kiel⁽¹³⁾.

Graaf Adolphe du Bois d'Aissche schilderde er rond 1850 'De voorbereiding van een processie te Edegem'. Dit schilderij leert ons heel wat over de kledij van arm en rijk. De rijke boer was ook de koning van de schuttersgilde, want hij droeg de breuk - of de halsketting. In 1977 werd dit schilderij bewaard op het kasteel van Perk (fusie Steenokkerzeel Vlaams-Brabant) bij Graaf Gaston Christyn de Ribaucourt.

Graaf Adolphe du Bois d'Aissche (Antwerpen 1825-Rome 1868) was de zoon van senator Ferdinand du Bois de Nevele en van Gravin Olympe d'Oultremont. Hij bewoonde het classicistische kasteel Hof ter Linden te Edegem, dat voortkwam van de familie d'Oultremont. Hij huwde Rosalie Vilain XIII (1824-1894), die een afstammeling

Afbeelding 3.

Afbeelding 4.

Afbeelding 5.

was van de bekende kunstschilder Pieter Pauwel Rubens. Jonkheer du Bois kreeg in 1846 de titel van Graaf. Hij maakte deel uit van de gemeenteraad van Edegem van 1856 tot 1868. Hij was schepen van Edegem van 1857 tot 1859 en burgemeester van Edegem van 1860 tot 1868. In 1863 werd hij verkozen tot katholieke volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Antwerpen, een functie die hij bekleedde tot zijn overlijden in 1868. Als rentenier volgde hij lessen bij kunstschilder Hendrik Leys en werd amateur schilder⁽¹⁴⁾.

Zijn dochter Madeleine du Bois d'Aische (1849-1911) werd in 1873 de 2de echtgenote van Graaf Adolphe Christyn de Ribaucourt (1837-1911), katholiek senator voor Dendermonde van 1879 tot 1911 en kasteelheer van Perk (Vlaams-Brabant). Zo kwam ze in Perk terecht. Zo kwam ook het schilderij 'De voorbereiding van de processie te Edegem' in Perk terecht. Haar zoon Graaf Gaston Christyn de Ribaucourt (1882-1961), ridder van het Gulden Vlies - Oostenrijkse tak⁽¹⁵⁾ en haar kleinzoon Graaf Daniël Christyn de Ribaucourt (1922-2007) waren de laatste kasteelheren van de familie in Perk. Gravin Marguerite (1925-2006), de zuster van Graaf Daniël, werd in Perk begraven⁽¹⁶⁾.

Onder de vleugelmuts of 'kap' of trekmut was in de 19de eeuw een zwarte ondermuts gedragen opdat de witte muts niet vuil zou worden. Voor de vleugelmuts werd vooral tule of mechanische kant gebruikt. Vanaf 1808 werd mechanische kant geproduceerd, wat een prijsdaling tot gevolg had. Hymans vermeldde 'le bonnet à longues ailles', die bedekt werd met 'un chapeau de paille'. Dat was de spaanhoed of de boerinnenhoed. De spaanhoed was afgeleid van de luifelhoeden, die men rond 1800 in de Parijse modebladen kon vinden. Ze waren gevlochten uit Italiaans stro. De binnenkant ervan werd bekleed met lichtblauwe, groene, geruite of gebloemde stof. De twee brede loshangende zijden linten zorgden voor de versiering. Cichorei De Beukelaer maakte publiciteit met de afbeelding van een dame met vleugelmuts en Kasjmierneusdoek⁽¹⁷⁾.

11. Maria-Theresia De Groof uit Edegem met de blauwe purperen kapmantel in 1847

Op 23 februari 1847 verdween de 20 jarige Maria -Theresia De Groof uit Edegem. Ze was krankzinnig. Ze droeg een blauwe purperen katoenen mantel, een baaien rok, een rode katoenen jak, een roodgeel gestreepte neusdoek, en kap gezegd boerenkap, zwarte kousen en een strooien boerinnenhoed. Opvallend is de kleurenrijkdom. De blauwe purperen katoenen mantel is waarschijnlijk een zomerkapmantel. In het Hageland noemde men dit een 'mantille'. Kapmantels kregen vaak een voering van oudere stof. De bedrukte katoentjes in de paarse kapmantels waren dikwijls 50 jaar ouder. Ze waren gekocht bij de oud-kleerkopers. Reeds in de 14de eeuw had Antwerpen een gilde van oud-kleerkopers. Op markten en vooral op de vrijdagmarkt boden ze allerlei tweedehandswaaren te koop aan. De kleding behield haar waarde omwille van de dure materialen. Wie rijk genoeg was kocht regelmatig iets nieuw. De dure japon van vorig jaar werd soms aan de meid geschonken⁽¹⁸⁾.

Ze droeg een muts 'een boerenkap', waarschijnlijk een vleugelmuts, met daarboven een spaanhoed of 'een strooien boerinnenhoed'⁽¹⁹⁾. Het was bijna een dame, die uit het schilderij 'Vorbereitung van een processie in Edegem' van de Bois d'Aische stapte.

12. Jan-Jacob Smedts uit Edegem met een ondervest van zwarte demit in 1854

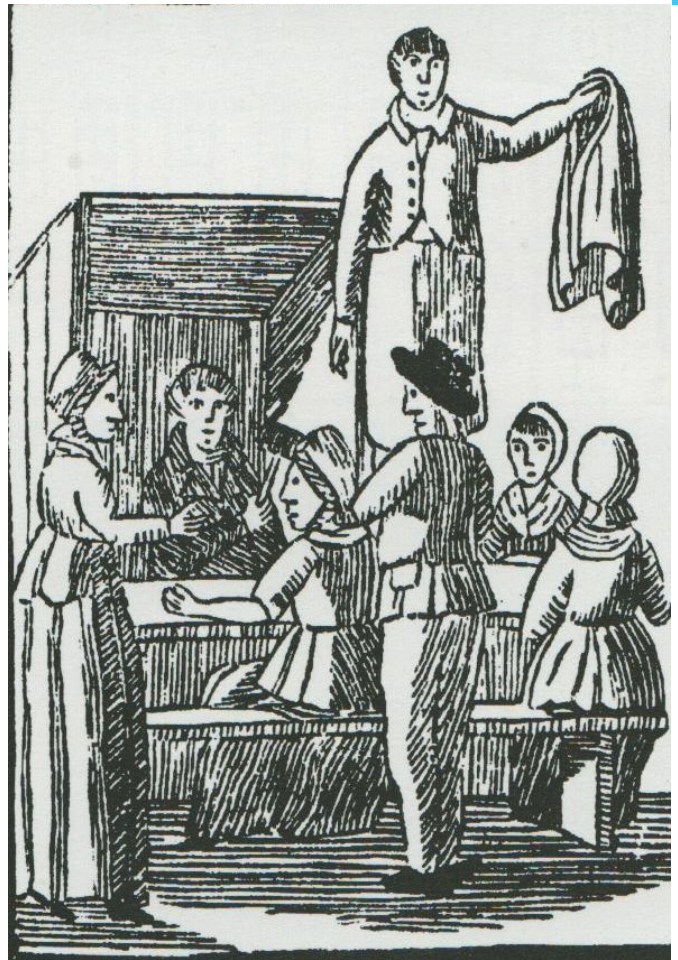
Op 10 november 1854 verdween de 35 jarige Jan-Jacob Smedts uit Edegem. Hij had een zwarte baard. Hij droeg een blauwe kiel, een broek van zwart laken, een ondervest van zwarte demit met witte vleskens, een rode halsdoek (cravate rouge) en schoenen⁽²⁰⁾.

13. Jan-Baptist Maes met een 'pit en lair' in 1851 in Berchem

Berchem is in 1982 bij Antwerpen gevoegd. Op 3 september 1851 verdween de 34-jarige Jan-Baptist Maes uit zijn woning in Berchem. Hij droeg : een kleed (gezegd pit en lair) in diemit, een witte ondervest, een rood slaaplif, twee katoenen halsdoeken den enen geel en den anderen rood, lijnwaden hemd, zwarte laken muts, twee broeken de ene van een zwarte elastieken stof en de andere van zomerstof, grijze halve kousen, witte sokken en holle blokken⁽²¹⁾.

14. Cornelis Hendrik Bogaerts verdween uit Berchem met 'een slaaplif van rode baai' in 1866

Op 14 maart 1866 verdween Cornelis Hendrik Bogaerts uit zijn woning te Berchem. Hij was 25 jaar oud. Hij droeg een broek en een vest met bruine strepen, een kiel in blauw lijnwaad, een slaaplif uit rode baai, een lijnwaden hemd met platte plooiën een klak in bruine stof met kleine witte perken, kousen in wollegoed en schoenen⁽²²⁾.

Afbeelding 6.

15. Waar zat Leonardus Beryngier met de witte beverhoed, het laatst gezien in Berchem in 1869?

Even voor 12 juli 1869 zag men te Berchem de 42-jarige Leonardus Beryngier uit het Gesticht Luisa-Gasthuis te Nevele. Sedertdien was hij verdwenen. Hij droeg een witte beverhoed, een blauwe laken jas, een witte broek met blauwe strepen en lederen schoenen⁽²³⁾.

16. Marie Lenaerts met de zwarte laken kapmantel uit Berchem in 1872

Op 25 december 1872 verdween de strijkster Marie Lenaerts uit haar woning in de Covelierstraat te Berchem. Ze was gescheiden van Jacobus Vandenbroeck. Ze was geboren te Antwerpen op 3 mei 1826. Deze kloeki vrou droeg een kleed van bruine stof, een jak van zwarte merinos met kraag van calicot en een zwarte laken mantel⁽²⁴⁾.

17. Een man met een vest van blauwe stof genaamd 'castor' gevonden in Berchem in 1879

Op 9 oktober 1879 werd het lijk van een onbekende opgehangen man in Berchem gevonden. Hij droeg een overjas, een vest van blauwe stof genaamd 'castor', een broek van wit en grijsachtige elastieken, een lijnwaden hemd met grote plooiën, een wit lijnwaden halsboordje, een zwarte zijden halsdoek, een rood slaaplif, bruine wollen kousen, bottinen met elastieken⁽²⁵⁾.

18. Jan-Baptist Nuyens verliet Borgerhout met een blauwe lijnwaden kiel in 1867

Borgerhout is in 1982 bij Antwerpen gevoegd. Jan-Baptist Nuyens verliet op nieuwjaarsdag 1867 zijn woning te Borgerhout. Hij droeg een wit katoenen hemd, een rood baaien slaaplif, een zwarte lakense broek, een zwarte

zijden halsdoek, een blauwe lijnwaden kiel en halve kousen in wollegoed⁽²⁶⁾.

19. Jan Adrianus Janssens met de rode baaien ondervest verdween in 1875 uit Borgerhout

Op 20 januari 1875 verdween Jan Adrianus Janssens uit Borgerhout. Hij droeg een hemd met witte en blauwe strepen, een rode baaien slaaplijf, een zwarte laken broek, een fluwelen ondervest met mouwen, een krawat met zwarte en witte strepen, een zwarte laken klak, sedert weinigen tijd half verzoelde schoenen⁽²⁷⁾.

20. Timmerman Willem Bugels met een blauwe kiel verdween uit Deurne in 1851

Deurne is in 1982 ook bij Antwerpen gevoegd. In januari 1851 verdween timmerman Willem Bugels uit zijn woning in Deurne. Hij droeg een blauwe kiel, een zwarte muts, een gestreepte broek, een zwarte zijden halsdoek, een zwarte ondervest met mouwen, een fluwelen broek, zwarte kousen en schoenen⁽²⁸⁾.

21. Francisca Vanden Bosch met de witte kap uit Deurne verdween in 1873

Op 8 november 1873 verdween de 46-jarige Francisca Vanden Bosch, echtgenote van Jan-Baptist Bouwens uit Deurne-Antwerpen. Ze droeg een witte kap, een jak van roodachtige kleur, een zwarte wollen stoffen rok, een blauwe lijnwaden voorschoot en schoenen⁽²⁹⁾.

22. Adrianus Verheyen met de zwarte laken klak verdween in 1875 uit Deurne

Op 8 januari 1875 verdween de 27-jarige Adrianus Verheyen, de opperste van het genootschap Brunatie te Antwerpen, uit zijn gemeente Deurne. Hij droeg een blauwe kiel, een zwarte laken klak en een demitten broek⁽³⁰⁾.

Besluit

Duffel verwijst naar de duffel-coat of duffeljas. Edegem roept onmiddellijk het beeld op van het schilderij 'Voorbereiding van de processie te Edegem' van kunstschilder en burgemeester Graaf Adolphe du Bois d'Aissche. Wanneer we door deze streek van de provincie Antwerpen flaneren komen we heel wat kledingstukken tegen: de blauwe kiel, de faas, de rode baaienondervest en de krawat wat de mannen betreft en de vleugelmuts en de kapmantel wat de vrouwen betreft.

Noten:

- (1) V.PUTTENEER. Duffel, van laecken, sargiën ende ander wollewerk. Verhandeling. Duffel, s.d.
- (2) F.KEERSMAEKERS. Van Duffel naar duffelcoat. Een beknopt overzicht van de Duffelse lakennijverheid-in Heemkunde in Vlaanderen, 1992, p. 68-74.
- (3) BESTUURLIJK MEMORIAAL VAN BRABANT, 1858, LXXXVIII, p. 247. Verder korten we dit af als B.M.B.
- (4) F.SORBER. Textiel in de kerk- in Uit de sacristie. Textiel en juwelen in kerkelijk bezit in de provincie Antwerpen. Provinciaal Museum voor Kunstambachten Sterckxhof Deurne-Antwerpen 30 maart - 18 augustus 1985, p. 149.
- (5) Juwelen in de kerk - in Uit de sacristie. Textiel en juwelen in kerkelijk bezit in de provincie Antwerpen. Provinciaal Museum voor Kunstambachten Sterckxhof Deurne-Antwerpen 30 maart-18 augustus 1985, p. 11.
- (6) F.GEENS. Streekdrachten in de provincie Antwerpen-in H.VANNOPPEN. Streekdrachten in onze gewesten. Gent, 1994, p. 166.
- (7) H.VANNOPPEN. De mode en de streekdracht in Kontich en omgeving-Ethnologica Flandrica, deel 11 (1995). Leuvense Vereniging voor Volkskunde, p. 108-109.
- (8) B.M.B., 1866, XCIV, p. 841.
- (9) B.M.B., 1871, CIV, p. 1113.
- (10) B.M.B., 1879, CXX, p. 2301.
- (11) B.M.B., 1858, LXXVIII, p.665.
- (12) B.M.B., 1879, CXX, p. 982.
- (13) H.VANNOPPEN. Streekdrachten in de provincie Antwerpen- in Van hoed tot ondergoed. Streekdrachten in Vlaanderen. Leuven, 2010, p. 126.
- (14) R.VAN PASSEN. Geschiedenis van Edegem. Edegem, 1974.
- (15) H.DOUXCHAMPS en J.LEFEVRE. La famille Christyn de Ribaucourt. II Les Ribaucourt. (Recueil généalogique et héraldique deel 39). Brussel, 1989, p. 562-566.
- (16) H.VANNOPPEN. Kanttekeningen bij de Graven Christyn de Ribaucourt, inwoners van Perk van 1833 tot 2016- Midden-Brabant 2017, nr. 3, p. 49-56.

- (17) H.VANNOPPEN. Streekdrachten in de provincie Antwerpen van 1500 tot het einde van de streekdrachten-
Jaarboek Provinciale Commissie voor Geschiedenis en Volkskunde 2000-2001. Antwerpen, 2002, p. 211
H.HYMANS. Art. Costumes-in Patria Belgica, deel III. Brussel, 1875.
Art Twee trekmutsen, Volkskunst, december 2008, p. 15-17. Dit artikel werd opgesteld door de Werkgroep
'Kant en geschiedenis' van 'Kant in Vlaanderen VZW'.
- (18) F.SORBER. Onsterfelijke stoffen. Recyclage en hergebruik van kledij en textiel-Textiel-en Kostuummuseum
Vrieselhof Ranst-Oelegem van 1 maart tot 30 november 1996, p. 8.
- (19) B.M.B., 1847, LVI, p. 200.
- (20) B.M.B., 1854, LXX, p. 1060.
- (21) B.M.B., 1851, LXIV, p. 1067-1068.
- (22) B.M.B., 1866, XCIV, p. 564.
- (23) B.M.B., 1869, C, p. 859.
- (24) B.M.B., 1872, CVI, p. 525.
- (25) B.M.B., 1879, CXX, p. 2301
- (26) B.M.B., 1867, XCVI, p. 449.
- (27) B.M.B., 1875, CXII, p. 304.
- (28) B.M.B., 1851, LXIX, p. 624.
- (29) B.M.B., 1873, CX, p. 91.
- (30) B.M.B., 1875, CXII, p. 102.

Afbeeldingen:

1. Het monument van de duffelcoat aan de Hondiuslaan te Duffel. *Het Nieuwsblad* - 11 okt. 2013
2. De wekelijkse vleugelmuts uit Kontich (Museum voor Heem-en Oudheidkunde te Kontich)
3. Het schilderij 'De voorbereiding van de processie te Edegem' rond 1850 door Graaf Adolphe du Bois d'Aissche
4. De rijke boerin met vleugelmuts en kapmantel op het schilderij 'De voorbereiding van een processie te Edegem' door Graaf Adolphe du Bois d'Aissche (rond 1850)
5. De meid met de werkmuts, een vleugelmuts in gewone stof op het schilderij 'De voorbereiding van een processie te Edegem' door Graaf Adolphe du Bois d'Aissche (rond 1850)
6. Oud-kleerkoper op de markt

Materiaalbank

Tijdens het Kledijforum van 30 november ll. kwam nogmaals ter sprake dat het niet altijd makkelijk is om materiaal te vinden. Je kan ons namen en adressen bezorgen via materiaalbank@instituutvlaamsevolkskunst.be

De adressen worden dan toegevoegd op

<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/materiaalbank>

STREEKDRACHTENCOMMISSIE - SD

Leden: Henri Vannoppen (voorzitter), Etienne Vankeirsbilck, Maria Rütten, ...

Contact: wgSD@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: bezoek tentoonstellingen, voordrachten, publicaties

Vergaderingen: niet op regelmatige tijdstippen

COMMUNICATIE

Waar zijn we mee bezig ...

De werkgroep Communicatie werkt momenteel aan:

- Periodieke uitgave van het IVV-tijdschrift Volkskunst
- Opmaak, onderhoud en inhoud van de IVV-Website
- Bestellingen en Webwinkel
- Opmaak van documenten en publicaties
- Sociale Media

Sociale Media

IVV is aanwezig op de belangrijkste platformen:

Facebook

Bekijk onze Facebook-pagina:

<https://www.facebook.com/InstVlaVolk>

en word lid van onze Facebook-groepen:

- Instituut voor Vlaamse Volkskunst
- Volksdans in Vlaanderen (nl-be)
- Vendelzwaaien in Vlaanderen (nl-be)
- Streekdrachten in Vlaanderen (nl-be)

Twitter

@InstVlaVolk

Vaak gebruikte HashTags

- #volkskunst
- #volksdans
- #vendelen
- #vendelzwaaien
- #klederdracht
- #streekdrachten
- #folklore

WERKGROEP COMMUNICATIE - CM

Leden: Stefaan Haesen (voorzitter) en Johan Lambrechts

Contact: wgCM@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: tijdschrift Volkskunst, huisstijl, folders, affiches, opmaak publicaties, webstek, webwinkel

Vergaderingen: driemaandelijks

ARCHIVEREN

Het Centrum voor Vlaamse Volkscultuur bleef een droom

Zoals in het editoriaal wordt aangegeven kan de geschiedenis ons veel leren. Jammer genoeg hebben we een (te) kort geheugen om bij analyse van problemen de geschiedenis erbij te nemen. Het verhaal van het Centrum voor Vlaamse Volkscultuur kan inspirerend werken. We gaan ongeveer 50 jaar terug in de geschiedenis.

Het Instituut voor Vlaamse Volkskunst beheert archiefcollecties in nauwe samenwerking met het Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving van de KULeuven (KADOC). In de Collectie Josee Elst stooten we op een interessant document over de oprichting van het Centrum voor Vlaamse Volkscultuur. Het gaat meer bepaald over het ontwerp 30.03.80 : Koninklijk Besluit (KB) houdende de oprichting van het 'Centrum voor Vlaamse Volkscultuur'; het Ministerieel Besluit (MB) houdende de oprichting van een adviesraad bij het Centrum; het huishoudelijk reglement betreffende de opvatting, het bestuur en de leiding van het Centrum; het huishoudelijk reglement van de adviesraad van het Centrum. Hoger genoemde ontwerp teksten werden opgesteld in samenwerking tussen betrokkenen uit de sector Volkscultuur en het Kabinet van de toenmalige Minister van de Nederlandse Gemeenschap, Mevrouw Ricka De Backer - Van Ocken.

Het Centrum had als opdracht (letterlijk citaat):

1. De bevordering van de studie van de Vlaamse volkscultuur in zijn actuele en historische verschijning.
2. De bevordering van de beoefening van de Vlaamse Volkscultuur.
3. De oprichting van een bibliotheek, een wetenschappelijk documentatie- en informatiecentrum voor de Vlaamse volkscultuur.
4. De advisering van de Minister betreffende de volkscultuur.

De kredieten voor werking en beheer zouden gehaald worden uit de *gewone begroting van culturele zaken van de Nederlandse cultuurgemeenschap*. De directeur van het Centrum was verantwoordelijk voor de algemene leiding en had tevens de functie van secretaris. Naast de directeur (graad van licentiaat met proefschrift over volkskunde en tenminste 5 jaar ervaring met de studie van de volkskunde) zou ook een agogisch werker (eveneens graad van licentiaat en diploma van geaggregeerde voor het hoger onderwijs; tenminste 5 jaar een leidinggevende functie in een erkende vereniging voor volkscultuur) aangeworven worden. Het ontwerp van KB vermeldt ook presentiegelden: 240 frank voor voorzitter en ondervoorzitter en 200 frank voor de overige leden van de bestuurs- en beheerscommissie.

Het was ook de bedoeling een Adviesraad samen te stellen. Hierin zouden leden zetelen die blijk geven van belangstelling voor volkscultuur. Het MB over de adviesraad beoogt een vertegenwoordiging van alle belangrijke sectoren in de volkskunde. Voor zover we kunnen opmaken uit de teksten, moest de Adviesraad rechtstreeks naar de Minister rapporteren. Het ging dus om een soort audit van het Centrum voor Vlaamse Volkscultuur.

In het huishoudelijk reglement van het Centrum lezen we over de *uitgangspunten omtrent volkscultuur: De volkscultuur, zoals zij door het Centrum voor Vlaamse Volkscultuur wordt opgevat, heeft drie belangrijke dimensies: de volkskunde, de toegepaste volkskunde of volkskunst en de heemkunde* (einde citaat). Ons interesseert uiteraard wat het huishoudelijk reglement verstaat onder volkskunst of toegepaste volkskunde. Volgende elementen komen aan bod: wetenschappelijk onderzoek en moderne beleving van traditioneel volksgoed (met respect voor het morfologische en technische van het oorspronkelijk gegeven). Er wordt ook melding gemaakt van de beleving van nieuwe eigentijdse vormen van volkscultuur. De belevingsvormen *moeten dan wel stoelen op, of afgeleid zijn van, of gebruik maken van traditioneel overgeleverde elementen* (citaat). Hierbij mogen (creatieve) artistieke elementen een plaats krijgen, maar het louter artistieke behoort niet (meer) tot het domein van de volkscultuur. Deze specificatie is wel belangrijk. Meteen kan het aspect 'kunst' in volkskunst ter discussie worden gesteld. We nemen aan dat in het kader van het op te richten Centrum, het niet de bedoeling was enkel kunst te subsidiëren.

Vervolgens wordt gespecificeerd wat onder volkskunst ressorteert: volkszang, volksdans, volks- en huismuziek, poppenspel, vendelen, klederdrachten, inrichten van stoeten, feesten en volksspelen, volksgebruiken, gildewezen, huisvlijt en ambachten (onder andere kantklossen, spinnen en weven, pottenbakken, instrumentenbouw, vlechtwerk en oude ambachten) en opnamen met audiovisuele media.

De activiteiten van het Centrum voor Vlaamse Volkscultuur moesten zich richten op sensibiliseren van overheid en bevolking, coördineren en stimuleren van samenwerking, ondersteunen van het praktijkveld, zowel logistiek als inhoudelijk en contacten leggen met gelijkaardige buitenlandse organisaties. De bedoeling bestond er ook in een toegankelijke bibliotheek aan te leggen.

Minister R. De Backer - Van Ocken vermoedde dat de operatie voor de oprichting van het Centrum een langdurige procedure zou vergen. Daarom werd een BTK-project (BTK = Bijzonder Tijdelijk Kader) aangevraagd en een

voorlopige bestuurscommissie samengesteld. Hiervan maakte onze Erevoorzitter Frans Geens deel uit. Prof. J. Van Haver werd als voorzitter aangeduid. De leden van de Commissie werden uitgenodigd voor de installatie op 2 februari 1981.

We weten ondertussen dat het Centrum voor Vlaamse Volkscultuur niet onder die naam is opgericht. Pas in 1998 zag het Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw (VCV) het levenslicht. Het heeft bestaan tot 2007 als het steunpunt voor erfgoedverenigingen, immaterieel en oraal erfgoed en cultuur van alledag in Vlaanderen. Het decreet volkscultuur dat op 14 oktober 1998 door het Vlaams parlement en op 27 oktober 1998 door de Vlaamse regering werd goedgekeurd, lag aan de basis van de oprichting van het VCV. Het VCV had als steunpunt een wetenschappelijke opdracht ten aanzien van de documentatie en studie van volkscultuur in Vlaanderen en een begeleidingsopdracht, in het bijzonder in functie van praktijkontwikkeling, ondersteuning en communicatie ten opzichte van de kernsector (volkskunde, heemkunde, familiekunde en industriële archeologie). Op de eerste plaats appelleert het VCV aan organisaties van vrijwilligers die zich inlaten met de studie van en omgang met allerlei vormen van roerend erfgoed en immaterieel erfgoed. In tweede instantie werd er gemikt op een breed publiek van geïnteresseerden. Het Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw en Culturele Biografie Vlaanderen vzw fuseerden per 1 januari 2008 tot FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw⁽¹⁾.

Uit bovenstaand verhaal leren we dat al in de zeventiger jaren plannen werden gemaakt voor een gestructureerde en gesubsidieerde organisatie om onze sector te ondersteunen. Op 50 jaar tijd werden tientallen miljoenen besteed aan diverse organisaties. Nu moet er bespaard worden en dat zaait onrust. Wanneer we Maurice Gilliams⁽²⁾ mogen geloven, geeft onrust vleugels aan de verbeelding. Weerom een uitdaging voor de nabije toekomst.

Gert Laekeman

Voorzitter IVV en lid van de werkgroep Archiveren

- (1) https://nl.wikipedia.org/wiki/Vlaams_Centrum_voor_Volkscultuur_geraadpleegd_op_4_december_2019.
 (2) Maurice Guillaume Rosalie Gilliams (Antwerpen, 20 juli 1900 - aldaar, 18 oktober 1982). Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Maurice_Gilliams_geraadpleegd_op_4_december_2019

Archieven in Bewaring - AiB

De gehele of gedeeltelijke archieven van onderstaande archiefvormers worden door IVV beheerd en in samenwerking met Kadoc bewaard in geconditioneerde en aangepaste ruimtes bij Kadoc in Leuven.

00 - Instituut voor Vlaamse Volkskunst - IVV

01 - Renaat Van Craenenbroeck - RVC

02 - Walter De Decker - WDD

03 - Familie D'Haese - DHA

04 - Renaat Van Overbeke - RVO

05 - Fred Engelen - FEN

06 - Fik Van Velthoven - FVV

07 - Etienne Vankeirsbilck - EVA

08 - Yolanda Wils - YWI

09 - Felix Proost - FPR

10 - Alfons Van der Linden - AVL

11 - Wim en Katelijne D'Hollander - WKD

12 - Marc De Maertelaere - MDM

13 - Volkskunstgroep De Mandoerse - MAN

14 - Sus Geens en IVV - SGI

15 - Liza Bonnyngs-Huysmans - LHU

16 - Lou en Renaat Schraeyen - Van Bets - SVB

17 - Frans Jacob - FJA

18 - Vlaamse Volkskunstgemeenschap - VVG

19 - Josee Elst

WERKGROEP ARCHIVEREN - AR

Leden: Stefaan Haesen (voorzitter), Johan Lambrechts, Hugo Bulterijst, Gert Laekeman en Lisette Luyckx

Contact: wgAR@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: inventarisatie en beheer AiB, werving en opvolging

Vergaderingen: tweemaandelijks

INTERVIEW

Van schilderij tot kledij Een gesprek met Dr. Hist. Henri Vannoppen

Ik ontmoet Henri in het erfgoedhuis van Kortenberg. Waar anders? Is dit de eerste of de tweede woning van Henri? De meningen hierover zijn verdeeld. Dit oud herenhuis was ooit pastorie en directeurswoning van het klooster van de Dienstmaagden van Maria van Erps, of zoals dat vroeger officieel heette: *Pensionnat dirigé par les Religieuses Servantes de Marie à Erps-Querbs*.

"De gemeente Erps-Kwerps kocht de directeurswoning in 1969 als de nieuwe dekenij van Erps. Toen de pastorie in 2002 kwam leeg te staan na het vertrek van de laatste pastoor, stelde de gemeente Kortenberg deze ter beschikking van de vier heemkringen en de archeologische werkgroep mits het maken van een overkoepeling: Erfgoedhuis Kortenberg VZW.", vertelt Henri. "Vorig jaar werd het Erfgoedhuis volledig gerenoveerd en nu huizen hier de vier heemkringen van de deelgemeenten van Kortenberg. Het Erfgoedhuis krijgt jaarlijks ongeveer 800 vragen over het alledaagse leven, kledij, heemkunde en geschiedenis. Men probeert ze allen te beantwoorden."

En hier voelt ook IVV zich thuis. Het is de ideale plek om een gesprek met Henri te voeren over erfgoed, heemkunde en Vlaamse streekdrachten.

Wat droegen gewone mensen in het Vlaanderen van vroeger? We weten daar weinig over. Gewone Vlamingen, maar ook volkskundigen, spreken soms meewarig over de Vlaamse streekdrachten. Zij missen de overgebleven 'getuigen'. De kledij werd zelden bijgehouden. Wat toch bewaard bleef was steeds in slechte staat. 'Bij ons zijn geen stijve hoge kapjes te vinden zoals bij de Bretoenen'. Dat is één van hun argumenten om deze bewering te staven. Ook geen bollenmutsen voor ongetrouwde meisjes uit het Zwarte Woud. Of dure kleurrijke rokken en bloesjes uit het Middellandse Zeegebied.

Geen Vlaamse streekdrachten? Ben je daar zeker van? Herlees de 'Volkskunst' nummers van de laatste jaren eens. Titels als Het Breugheljaar 2019 of mode en streekdracht in de 16de eeuw ... Blauw van elitair naar populair ... Hoe de kledij onze taal aankleedt ... Streekdrachten als huwelijksmode ... wijzen op het tegendeel.

Daarenboven gaf IVV twee standaardwerken uit over onze streekdrachten:

En wat dan te denken van de permanente Vlaamse collectie van streekdrachten in het *Shangai Baoshan International Folk Art museum*. Deze permanente aanwezigheid kwam er dank zij het werk van Etienne Vanbeirsbilck. Voor de ontelbare artikels en de twee boeken zorgde Henri Vannoppen.

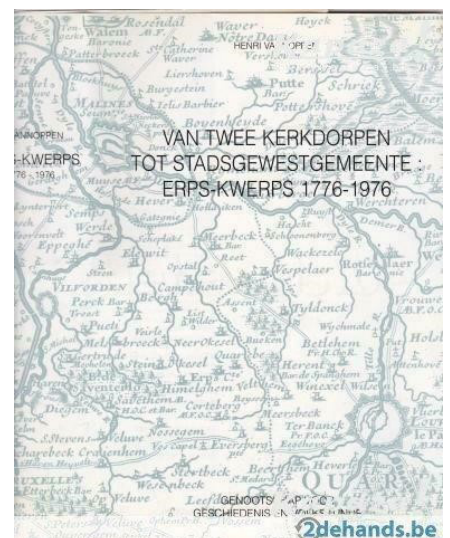
Henri was een briljante leerling. *Primus Perpetuus* aan het Koninklijk Atheneum van Zaventem. Voorbestemd voor de universiteit. Vader en moeder hoopten op dokter of ingenieur. Het werd echter geschiedenis. Grootmoeder Vannoppen en grootmoeder Van Tilt langs moeders kant waren hiervoor verantwoordelijk. Zij waren enthousiaste vertellers. Kleine Henri was geboeid door hun 'verhalen bij de Leuvense Stoof'. Over de oude mensen van het dorp. Over hun werk, hun feesten. Over de geschiedenis van de Midden-Brabantse witloofstreek. Over de oorlog. Over de tijd dat de radio nog in de kinderschoenen stond en er van televisie nog helemaal geen sprake was. Over de tijd dat niet iedereen een telefoon had. Over de 'goede oude tijd'.

Hier ontstond zijn interesse voor geschiedenis: niet de grote wereldgeschiedenis, maar wel de geschiedenis van de kleine man, van Vlaanderen, van de witloofstreek. Aan de K.U.Leuven doctoreerde hij in 1984. Met een kanjer van een werk: 884 pagina's: *Van twee kerkdorpen tot stadsgewestgemeente. Erps-Kwerps 1776-1976*.

Als leraar gaf hij les aan de koninklijke atheneum van Zaventem en Aarschot.

Pensionnat dirigé par les Religieuses Servantes de Marie à Erps-Querbs.

Van twee kerkdorpen tot stadsgewestgemeente. Erps-Kwerps 1776-1976.

Mijn neef Karel was een tijdlang collega en herinnert deze periode nog zeer goed. Henri was een enthousiaste leraar, zeer populair bij zijn leerlingen. Verschillende uitstappen en museabezoeken kleurden zijn lessen.

In Zaventem leerde hij IVV-erlid, wijlen Renaat Van Overbeke, kennen. Henri was vlug gewonnen voor samenwerking met het dansarchief. De Streekdrachtencommissie ontstond in 1982.

Rond dezelfde periode ontmoette hij streekgenoot Hubert Boone. Deze deed al enkele jaren opzoekingswerk naar liederen en instrumenten die tot het einde van de 19e eeuw gekend waren. Samen met Renaat Van Craenenbroeck had Hubert al verschillende dansen opgetekend in de naburige dorpen. In Nederokkerzeel waren dat Jan Pirrewit, Jan Smet, De Streep en Polka stap. Bij de gilde van Kampenhout noteerden zij de Kadril van Kampenhout. Deze dansen werden in een der eerste bundels van het Vlaams Dansarchief uitgegeven onder de naam *Dansen uit Midden-Brabant*. Voor Hubert waren zij ook de gelegenheid om met een volksdansgroep te beginnen. Hubert Boone werd de dansleider van de nieuwe Erps-Kwerpse volksdansgroep De Hollen Blok, opgericht in 1973. Henri Vannoppen was er de stichter en voorzitter van. Hubert was er van overtuigd dat er toch meer bronnen waren voor de studie van de originele traditionele kledij. *‘Henri, kunde goa me nie helpe? Gai koent toch papiere en billekes (afbeeldingen) vinden van dei aa kledij. We moeten ze reconstrueren. Maa ’t moet just zoan.’*

Henri kon op zoek. Enthousiast. Vanuit de volksdanswereld werd er interesse getoond voor aangepaste streekdrachten die tijdens optredens konden getoond worden. Foto's en schilderijen werden tot nu toe als de enige juiste bron beschouwd. Maar er was meer. De literatuur. Conscience, Streuvels, Ernest Claes beschreven de mensen in hun dagelijks leven. Soms zeer bondig. Zoals Claes in *Jeugd* de zondagskledij van zijn moeder beschrijft: zondags ging ze naar de hoogmis, in de winter had ze dan haar zwarte kapmantel aan, in de zomer droeg ze de muts met bloemen en lint, waarover een zwarten zijden hoofddoek met franjes en kanten, die langs haar schouders neerhing.

Maar soms was Claes ook heel wat gedetailleerder. Zijn grootvader langs moederszijde, Henri Jozef Lemmens (°Zichem 1823), kreeg als bijnaam 'Tist den Hoed' omwille van de hoge hoed, die hij altijd op had wanneer hij te paard controle uitoefende op het werkvolk. In *Jeugd* beschrijft Ernest Claes deze grootvader als landbouwer in Zichem, op de grens van de Kempen en het Hageland met hoge hoed en kniebroek met zilveren gespen en kniebanden.

Als schepen, en later burgemeester, van Kortenberg kon Henri onverwachte bronnen aanboren: signalementen, te vinden in het Bestuurlijk Memoriaal van Brabant. Dit Bestuurlijk Memoriaal van de provincie vond men in de trouwzalen van de meeste gemeentehuizen in de archiefkast, mooi in leder ingebonden. Het waren de bevelen en de mededelingen van de provinciegouverneurs bestemd voor de burgemeesters en de gemeentesecretarissen.

Een signalement is een precieze beschrijving van het uiterlijk van een man of vrouw die om de een of andere reden gezocht werd. Meestal waren dat voortvluchtige of ontsnapte misdadigers, soms ook vermiste personen. In de tijd dat het gerecht nog niet over vingerafdrukken of dna-stalen kon beschikken, was zo een beschrijving dikwijls de enige mogelijkheid voor het identificeren van personen. Perfect was ze niet. Landlopers en zwervers gingen soms vrijuit omdat men niet kon bewijzen dat zij en de gezochte persoon een-en-dezelfde persoon waren. Maar als beschrijving van de klederdracht zijn het onverdachte en correcte bronnen. Vooral wat de gewone dagelijkse kleding betreft. Het gaat hier immers niet om het statische poseren voor een familiefoto ter gelegenheid van het een of andere feest. Daar dienden de foto's voor.

Henri laat me enkele signalementen zien en lezen:

Bestuurlijk Memoriaal van 1842

Op 26 juli 1842 trok men een dood lichaam uit de Vaart (kanaal Leuven-Mechelen) te Buken. Het ging om een man van rond de 40 jaar, 1m, 70 lang, met kastanjebruin haar en rosachtige 'favoriën' (bakkebaarden) en baard. Deze man droeg een keel (of kiel) van blauw katoen, een gilet (of vest) van zwart laken, een halsdoek van zwarte zijde, een pantalon of lange broek van blauw laken, laarzen, een hemd van wit lijnwaad en een onderbroek gemerkt Nr. 278 E.

Bestuurlijk Memoriaal van 1859

De 34-jarige Joannes Baptista Ruelens, die in Tildonk woonde, verdween op 26 januari 1859. Hij droeg een blauwe kiel, een vest en broek van demit, een zwarte halsdoek met bloemen, een muts van zwart laken en schoenen.

Het Bestuurlijk Memoriaal van 1866

Op 24 september 1866 verdween de 48-jarige Maria-Antonia Verdrengh uit Nederokkerzeel. Men had haar diezelfde dag nog gezien te Leuven. Deze vrouw was sedert jaren krankzinnig. Ze was klein van gestalte en liep met de rug zeer gebogen. Op het moment van de verdwijning droeg ze een witte kap ('un bonnet blanc'), een bruine katoenen jak met bollekens wit en ros, een siamoisen rok met rode en blauwe strepen, zwarte kousen en holleblokken.

Net zoals de collega's van het Vlaams Dansarchief gingen Henri en zijn medewerkers bij de Streekdrachtencommissie ook de boer op. Zij bezochten tentoonstellingen en heemkringen. Prenten en schilderijen namen ze onder de loep. Net zoals de signalementen zijn de 19de eeuwse schilderijen een belangrijke bron. In het erfgoedhuis hangt er een mooi voorbeeld van. Fier poseert Henri voor het portret van Juffrouw Zeghers, de financiële weldoener van het klooster van de Dienstmaagden van Maria. Het is geen schilderij van een bekend schilder. Maar ze geeft wel een

prachtig beeld van die rijke dame en hoe zij gekleed was.

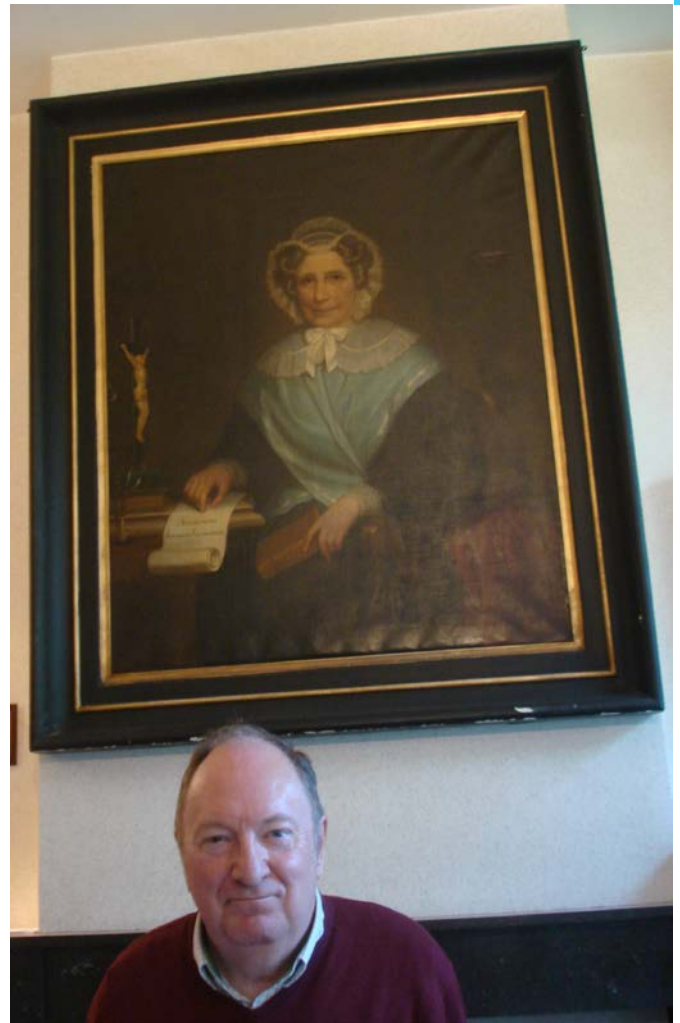
Zo komen we weer bij het begin van de discussie: foto's en schilderijen zijn statische gelegenheidsvoorstellingen van mensen die het zich kunnen permitteren. Zij poseerden in hun 'zondagse' kledij. We zien geen spoor van voorschoten, kielen, vesten, omslagdoeken, klompen, klakken... wel afbeeldingen van koningen en edellieden in een kledij waarin dagelijks werk onmogelijk te doen was.

Ze staven Henri's stelling: *Streekdracht is verzonken cultuurgoed, een mode die veel te laat komt*. De elite bepaalt de mode. Vroeger waren dat koningen en koninginnen, het hof, de adel... Nu film- of sportidolen. De burgers volgden hun voorbeeld. Enkele maanden later het gewone volk. De marktstad was belangrijk. De vrouwen van het Limburgse Halen gingen op hun Brabants gekleed met 'kap en neusdoek' omdat ze afgestemd zijn op de Brabantse marktstad Diest en niet op het Limburgse Bilzen of Hasselt

Na de eerste wereldoorlog verdwenen de streekdrachten stilaan uit het dagelijks leven. Niet alleen bij ons, ook in de buurlanden. Het standenverschil verdween uit de samenleving, de werkomstandigheden veranderden, er was de groeiende globalisering. Het aanbod aan stoffen nam toe. De prijzen daalden. Er werden vlugger nieuwe klederen gekocht. De dure persoonlijke klederen die een hele leven lang moesten meegaan, verdwenen stilaan en werden museumstukken. Het verschil in leeftijd en generatie begon een belangrijke rol te spelen. De ouderen hielden langer vast aan de tradities dan de jongeren. Deze voegden nieuwe elementen toe. De rok werd langer of korter, de broek werd wijder of smaller, ze wilden een modernere versiering of patronen. Deze tendens speelt zich ook nu nog af in onze volksdansgroepen. Is dat slecht? In se niet. De mode veranderde ook in de 16de en 17de eeuw.

Tot slot: Volksdansgroepen mogen en moeten een hoeder zijn van de traditionele kledij. Aanpassen aan modernere trends mag. Er worden immers ook nieuwe dansen gecreëerd. Maar laat ze a.u.b niet de oude kiel, de faas, bretellen schorten omslagdoeken, mutsen zakdoeken vergeten. Als we verder mogen gaan op het aantal vragen dat het Erfgoedhuis in Kortenberg jaarlijks te verwerken krijgt, bestaat daar voorlopig nog geen gevaar voor.

Johan Lambrechts

Fier poseren met Juffrouw Zeghers

VOLKSMUZIEK

Muziekvraag

<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/vk201912-muziekvraag>

Tijdens 'Gooikoorts' kwam iemand met de vraag om een aantal opnames van volksdansen te benoemen. De muziekjes werden opgenomen van de plaatjes uit de VDCV-collectie, maar de namen ontbreken... Herken je deze melodietjes? Stuur dan een mailtje met het nummer en de bijhorende naam naar secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be ...

Alvast bedankt !
Stefaan

VOLKSVERHALEN

Wie komt er met Kerst ?

December en januari zijn drukke maanden. Iedereen heeft dan wel iets te vieren. In deze periode van het jaar kunnen we er ook niet naast kijken. Een oude man in rood-witte kledij met een lange witte baard hangt weer aan de muren. Hij probeert clandestien bij slapende kinderen binnen te komen, met geschenken. Maar was dat altijd zo? Ook bij ons? Maar wat vieren we eigenlijk?

Grasduinen in oude boeken helpt op deze vraag een antwoord te geven. Ik stootte toevallig op een wel speciale 'bron': een plakboek met als titel 'Een Bloemfestijn van Papieren Rozen'.

Plak- of prentenboeken... iedereen heeft er ooit kennis mee gemaakt. Artis, Historia, Soubry, Jacques....Allemaal hebben we ooit punten op huishoudproducten en snoepjes uitgeknipt en gespaard om ze om te ruilen voor stickers en prentjes. Die kleefden we dan in prentenboeken. De meest uiteenlopende onderwerpen kwamen aan bod: geschiedenis, fauna en flora, steden, landen, wielrenners, voetballers en ook... volksgebruiken.

Het sparen van deze punten zou je ook een echt volkscultureel gebruik kunnen noemen. Wij deden dat 60 jaren geleden, de jeugd van nu doet het ook, en... dat gebeurde ook bij onze ouders en grootouders. Wijlen mijn schoonvader was een fervente verzamelaar. Een groot deel van zijn zakgeld moet hij aan chocolade besteed hebben. Een Bloemfestijn van Papieren Rozen was een uitgave van COTE D'OR, de goede Belgische Chocolade. Twee dikke albums plakte hij vol. De ondertitel van deze albums

was: Enkele overleveringen en gebruiken van Belgische folklore.

Erger je niet aan het woordgebruik. We schrijven 1939, de vooravond van de Tweede Wereldoorlog. 'Belgisch' zal geholpen hebben bij het creëren van een nationaal gevoel tegen een dreigende vreemde bezetter. Het nu verouderde en vreemde woord 'folklore' werd toen door iedereen aanvaard.

De openingszinnen geven een goed idee van de manier van voorstellen van dit prentenalbum. Het gaat hier om een gesprek tussen een grootmoeder en haar kleinkinderen.

Grootmoeder, wat zijt gij daar bezig ?

Gij ziet het, kindertjes, ik maak rozen van papier: moeilijk is het niet: gij hebt enkel zijdepapier van verschillende kleur nodig, een eindje dun ijzerdraad om de stengels te vormen. De randen van het papier worden uitgeknipt, de bloem wordt ingeknepen en vastgemaakt en... de roos is klaar! Ik heb er bijna een korf van vol.

Wat gaat gij doen als gij er veel hebt, grootmoeder ?

Dan ga ik ze in fraaie festoenen maken die wij morgen, Zondag, in de Onze-Lieve-Vrouwkapel zullen ophangen. ik heb al vier groote festoenen klaar.

Hoe prachtig! Precies echte rozen, maar zij ruiken niet. hebt gij dat bedacht, grootmoeder, de kapel met papieren bloemfestoenen te versieren?

Neen liefjes, dat heb ik van kindsbeen af gedaan, en mijn moeder heeft het voor mij gedaan, en mijn grootmoeder voor haar. Straks komt uw moeder mij helpen, en over een jaar of drie, wanneer gij een beetje grooter zult zijn en geleerd hebt rozen te maken van papier, dan zult gij er festoenen van maken om de kapel te versieren.

Gans het boek is een gesprek tussen grootmoeder en haar kleinkinderen. Mooi is dat. Een bewijs dat grootouders heel wat meer zijn dan een hulp bij de 'babysit'. Hun rol is o zo belangrijk als bewakers van de familiecultuur. Zij vertellen verhalen van vroeger toen er nog geen gsm's en computers bestonden. Zij werden niet met de auto voor de schoolpoort gedropt, maar moesten met de fiets of te voet door weer en wind, soms kilometers ver.

Ze organiseren familiefestjes en proberen op die manier tradities voort te zetten. Op bladzijde 7 verwoordt de grootmoeder deze rol als volgt:

"Weet gij wel dat het liedje , waarmee gij uw pop in slaap wiegt, een zeer oud liedje is ? Moesten de mensen van nu het niet meer zingen, dan ware er iets van het verleden verloren gegaan. En dat zou

jammer zijn”.

Minder geslaagd is de indeling van het boek. Sint- Niklaas, Kerstmis en Driekoningen worden besproken als een onderdeel van het hoofdstuk Uitstap in het rijk de reuzen. Op het einde van dit hoofdstuk vertelt grootmoeder over de decemberfeesten, toch zo belangrijk in een kinderleven.

We vinden in het album geen prentjes van Sint Niklaas, van een stalletje, van driekoningenzingen... wel van de Reus Goliath op stap in leper...

We lezen:

Ik wil U de geschiedenis van dien Heilige echter niet verhalen, die met zijn ezeltje en zijn zwarten knecht in de nacht voor 6 december door de schouw komt om in alle huizen het speelgoed en het lekkers te brengen dat de brave kinderen verdiend hebben, of ook – maar dat slechts zelden, want de Heilige is zeer toegevend – een roede voor de stoute kinderen die zich niet willen beteren. Gij moet niet vergeten op Sint-Niklaasavond een korfje bij den schoorsteen te plaatsen, met eenige koolbladeren erin en een dikken wortel voor het ezeltje, dat daar zeer op verlekkerd is. Gij zult dus veel suikergoed in het korfje vinden voor U, fruit en groenten van marsepein, venten en wijven van spekulaas, peperkoek van Leuven, Brugsche ‘mokken’ met hun honingsmaak, en zoovele andere snoeperijen die men alleen in ons land kan maken.

Dat zullen wij niet vergeten, grootmoeder. Wij zullen echter niet nalaten het liedje te zingen dat gij ons geleerd hebt toen wij nog heel klein waren:

Sint-Niklaas

Beste Baas

Breng wat in ons schoentje,

Een appeltje of en citroentje.

Daaraan zult gij goed doen. Ten slotte, met het einde van het jaar komt Kerstmis, het feest dat de gansche familie wederom rond den disch verzamelt. Nu is het de gewoonte een kerstboom in de huiskamer op te richten. Dagen van te voren wordt het feest voorbereid. Denkt maar aan de bloemfestoenen die wij vlechten, aan de sterren van goudpapier, de kaarsjes in de papieren lantaarntjes en de schitterende sneeuw, alle dingen die den wonderboom van een nederigen den, een pralenden Kerstboom maken, een zegeboom waar rond men een avond danst, en zingt en lacht.

Gij vergeet te zeggen dat wij met Kerstmis niet minder smullen dan met Sint-Niklaas en wij ‘s morgens reeds een Kerstkoek hebben gekregen met een Kindeken Jezus van suiker.

Zoo iets zou ik niet vergeten. Het is vooral in het Walenland dat die kerstkoeken gegeten worden. Men noemt ze ‘cougous’, en zijn gewoonlijk met een ronde plaat van pijpaaarde versierd waarop een korf bloemen geschilderd is. Er zijn ook plaatsen in het Vlaamsche land waar men die kerstkoeken kent. Vroeger noemde men ze ‘totemans’, ten minste in Zoutleeuw.

Om te besluiten wil ik U nog een lieve overlevering uit de Ardennen vertellen, die de gedachte aan God en aan den evenmensch vereenigt. In het land van Vielsalm heeft men de gewoonte, op Kerstavond, buiten op de vensterbanken een aantal brooden neer te leggen; het aantal brooden hangt natuurlijk af van het vermogen van het gezin. Als het donker is en zij dus niet moeten vreezen gezien en herkent te worden, komen de schamele armen die brooden weghalen. Op die manier zal op dezen gezegenden nacht, ieder mensch zijn honger kunne stillen. Niemand echter zal het laatste brood wegnemen, het zal den ganschen nacht blijven liggen in ‘Gods hoede’.

‘s Anderendaags wordt dat brood door de huisgenoten gegeten, en de kruimels worden zorgvuldig bijeengeraapt en aan de kippen gegeven, of in het veevoeder gemengd. Met het einde van het jaar vereenigt het brood, het aardsche zinnebeeld van het voedsel voor lichaam en ziel, in één zelfde gevoel van dankbaarheid, rijken en armen, menschen en dieren.

Bij het lezen van dit stukje fronste ik toch even de wenkbrauwen. Zo veilig was de kerstperiode vroeger niet:

Denkt maar aan de bloemfestoenen die wij vlechten, aan de sterren van goudpapier, de kaarsjes in de papieren lantaarntjes en de schitterende sneeuw, alle dingen die den wonderboom van een nederigen den, een pralenden Kerstboom maken, een zegeboom waar rond men een avond danst, en zingt en lacht.

We kunnen er heel wat op verwedden dat het dansen en zingen vroegtijdig onderbroken werd wegens die kaarsjes in de papieren lantaarntjes.

Van de figuur van de Kerstman of Santa Claus is er in 1939 absoluut geen sprake. Hij kwam overgewaaid uit de Verenigde Staten. Terug naar de bron? Santa Claus verwijst onder meer terug naar de figuur van Sinterklaas. Nederlandse kolonisten namen deze populaire heilige mee naar Noord-Amerika.

De goede Sint werd Santa en is ondertussen de personificatie van het kerstfeest aan het worden. De oude christelijke traditie van de geboorte van een kind, van herders en koningen, van een ster, verdwijnt langzaam aan naar de vergeethoek. Ondertussen heeft Santa een prominente plaats verworven op Kerstkaarten, in etalages, in kerstmuziek...

De Kerstman? Zou hij onze gecontesteerde en populaire Sint-Niklaas helemaal verdringen en de feesten van 6 en 25 december in één lange periode van geschenken, glitter en 'commercie' samenvatten. Het heilige en de goedheid van de Sint is in ieder geval aan het verloren gaan. De kerstman is voor velen - door de rol van Coca-Cola - zowat het symbool aan het worden van een oppervlakkige consumptiemaatschappij.

Openlijk wordt er al gevraagd de termen 'kerst' en 'kerstmis' te vervangen door 'winter'. Velen gaan liever naar de wintermarkt in Keulen dan naar de kerstmarkt aldaar. De schoolkinderen zouden op 23 of 24 december hun eerste schoolrapport krijgen bij de aanvang van de wintervakantie. Gedaan met de kerstvakantie?

We kunnen ons nu al de vraag stellen hoe lang de mensen nog zullen weten dat kerstmis het feest van Jezus' geboorte is.

Maar dat alles is toekomst. Dat is gissen en hopen. Keren we daarom terug naar het verleden. Naar de periode van sagen en legenden. Dat staat vast.

Ook hierin speelt kerstmis een grote rol. Met mooie ontroerende verhalen, maar ook met minder vrome, met toestanden met heksen, weerwolven, geesten en duivels die eerder aan Halloween doen denken dan aan de geboorte van Jezus.

Een hiervan werd genoteerd door Alice, nu een oude huisvrouw uit Sint-Andries bij Brugge:

Ze zegden altijd, als je op kerstavond met een zwarte klokken op je kop op een kruisstraat stond, dat je dan al de heksen kon herkennen.

Alice geeft wel toe dat ze dit nooit gezien heeft want 'de moeilijkheid was dat er met kerstdag geen klokken zijn.

Bron: Op verhaal komen West-Vlaamse sagenboek, Davidsfonds Leuven, 2005, pag. 114.

Zo kon je op kerstavond van de duivel een galgenjong krijgen. Daarvoor moest je dan wel een zwarte kater offeren.

In het hart van de kerstnacht kreeg je dan het bezoek van twee heren in het zwart gekleed. Je moest de kater offeren en dan kreeg je dat beestje en twintig frank. Dat geld mocht je alleen verteren als je het nodig had. Je had zo altijd twintig frank in je zak. Als je dat galgenjong wilde kwijtraken, moest je het in een rode zakdoek steken en die uit je zak laten hangen. En wie jouw zakdoek pakte, had dat beestje ook mee.

Bron: Op verhaal komen West-Vlaamse sagenboek, Davidsfonds Leuven, 2005, pag. 196.

Maar niet alle kerstsagen zijn zo gruwelijk. Er zijn er ook zeer mooie die rust en vrede uitstralen. Ze stonden misschien zelfs model voor de fameuze kerstnacht die Felix Timmermans zijn bedelaars Pitje Vogel, Suske Wiet en Schrobberbeek liet beloven. Ze hebben genoeg van hun armoede en honger en besluiten op kerstavond 'Driekoningen' te gaan zingen. En met succes want ze zingen zich rijk. Wanneer ze echter op de terugweg naar het café in het bos verdwalen, zijn ze onverwacht als echte Drie Koningen getuige van de mysterieuze geboorte van een klein kindeke Jezus. Ondersteboven van deze wonderlijke gebeurtenis schenken ze al hun zuurverdiende giften weg.

Aldegonde uit Eksel vertelde het als volgt:

Op 't klooster venneke, aan de statiestraat, waar nu dat soldatengebouw staat, daar heeft vroegere jaren een klooster gestaan. Maar dat is heel lang geleden, zelle. Mijn vader zaliger heeft dat verteld. Daar hoorden ze ieder jaar met Kerstmis de klokken luiden op een zekere diepte uit de grond. En in lucht hoorden ze dan de schoonste muziek en dat waren de zusterkes die dan door de lucht trokken.

Bron: Op verhaal komen Limburgs sagenboek, Davidsfonds Leuven, 2005, pag. 206.

Johan

VOLKSCULINAIR

Eten wat de pot schaft....

Vroeger kwam er niet alle dagen een lekker stukje wild of vlees op de tafel. Het vlees van de dieren die in november geslacht werden, ging in potten in de pekel om heel de winter bewaard te worden. Pas als alle potten en kannen gevuld waren met vlees en andere etenswaren, waren ze zeker de winter zonder honger door te komen. Dan was 'alles in kannen en kruiken'.

Het vlees werd kruiselings in potten gelegd (een kruis helpt altijd). Op zaterdag nam de vrouw des huizes een stuk vlees uit de pot, spoelde het af en legde het in water om het ontzilten. Pas 's anderendaags kon ze zien of het goed vlees was. Dan kon ze zien 'welk vlees ze in de kuip had'.

In Limburg werd varkensvlees met streekgroenten en -fruit opgediend. Voor dit varkensvlees met pruimen, heb je vrij dikke varkenslapjes nodig. Die werden gedeeltelijk opengesneden zodat ze gevuld konden worden. Voor het vulsel werden pruimen en rozijnen gebruikt, een 10-tal minuutjes gekookt en vermengd met fijngehakte aardappelen, boter en een geklopt ei. Alles werd gekruid met zout, peper en geraspte nootmuskaat. Het vlees werd gedurende 1 uur in een matige warme oven gebakken. Misschien eens uitproberen?

Wat wél elke dag op tafel kwam was pap. Pap diende als ontbijt of middagmaal, avondmaal, tussendoortje of 's middags als nagerecht om de laatste gaatjes te vullen.

In de Kelderhut van Koersel (in restauratie) in het Openluchtmuseum van Bokrijk staat een papblok. Het is een groot stuk hout waarin holtes zijn uitgehakt die dienden als papkommen. De lepels waren van hout (later van tin). Soms zie je de lepels op schilderijen. Ze werden gedragen op de hoed. Wie geen lepel had, moest met zijn handen eten. Wie overleden was, 'had zijn lepel neergelegd'.

Om je alvast op weg te helpen richting pap, hier een eenvoudig recept van bloempap/lammetjespap/maïzenapap

We gebruiken : 1 liter melk, 80 gram bloem of maïzena, 100 gram suiker en een snuifje zout.

In een kom mengen we de bloem met 100 ml melk. De rest van de melk brengen we aan de kook. Vergeet niet af en toe te roeren om aanbranden te voorkomen. Voeg dan de suiker, al roerend, aan de kokende melk toe en giet er, ook al roerend, het bloempapje bij. Laat alles goed doorkoken tot de pap de gewenste dikte heeft.

Als variatie kun je ook voor de helft melk en voor de helft bier gebruiken. Dan hebben we bierpap.

De spekwafeltjes uit Helchteren (oud familierecept) dienen als afsluiter. Maak alvast een goede portie klaar: kinderen en kleinkinderen zijn er dol op. Je kunt de wafeltjes zelfs nadien opwarmen in de oven (100°).

We gebruiken mager spek, 500 gr boter, 12 eieren, 1 kg bloem (géén zelfrijzende), 2 tassen melk, 2 tassen olie (géén olijfolie), 1 pakje bakpoeder, 1 kg fijne suiker.

Het spek waar we de zwoerd hebben afgesneden, bakken we lichtjes aan. Dan snij je de stukken in blokjes. De boter wordt gesmolten en de suiker toegevoegd en de eierendooiers. We roeren alles goed om en voegen er dan de bloem en het bakpoeder toe. Na weer een beurt goed roeren, doen we er de olie en de melk bij. Goed roeren en de stijfgeklopte eiwitten onder het deeg mengen. Als laatste voegen we het spek toe en mengen alles goed onder mekaar.

En dan maar bakken...

Lisette Luyckx

VOLKSSPELEN EN -SPORTEN

De Kinderspelen van Bruegel

In 1560 schilderde Pieter Bruegel 'De Kinderspelen'. Het doek toont ruim tachtig taferelen met 242 figuren.

HAARKEN PLUK

De meeste van de afgebeelde spelletjes zijn loopspelletjes of spelletjes waarbij men geen of bijna geen hulpmiddelen nodig heeft. Kopje duikelen bij voorbeeld. Of haasje over, zakdragen, blindemannetje en nalopertje spelen...

Wie het spel verloor, werd gestraft. Die spelen waren ruwer en gingen al eens in de richting van het pesten. Zoals haarken pluk. Iets minder ruw was het bokkonten. Twee jongens pakten hierbij het slachtiffiger op en lieten hem herhaaldelijk zachtjes met zijn achterste neerploffen op de grond. Soms ook op een andere jongen die voorovergebogen stond.

In de zestiende eeuw voelden de kinderen zich thuis in de vrije natuur. Zwemmen - gekleed of naakt, met of zonder varkensblaas - in de nog onbezoedelde rivieren en beken was populair. Kinderen speelden ook met vogels of insecten (vliegen of kevers). Levende dieren werden in die tijd immers vaak als een gewoon stuk speelgoed beschouwd. Huisdieren waren vaak de beste speelkameraadjes, hoewel ze niet altijd even correct behandeld werden.

Talrijk waren ook de nabootsingspelletjes, waarbij men geen speelgoed nodig heeft: bruidsstoet, doop spelen, winkeltje spelen en processie spelen.

Typisch middeleeuws is de nabootsing van het paardrijden: sommige kinderen zitten met een zweep in de hand op een hekken, anderen rijden op elkaars rug en één zonderling rijdt met een stokpaardje.

Het schilderij biedt ons nu een schat aan grotendeels verloren gegane informatie over spelletjes en vormen van vermaak waaraan Europese kinderen in de 16de eeuw plezier beleefden.

Vele van die spelen worden ook nu nog gespeeld door onze kinderen.

BOOMKLIMMEN

De kindergroep 'Oogappels' van Volksdansgroep Knipoog uit Affligem vond in dit schilderij de inspiratie voor een dansvoorstelling. 'Breugelvertellingen' noemden ze dit project.

Op een originele manier lieten ze Breugel de spelen zelf voorstellen. Dit ging als volgt:

Ik ben Pieter Bruegel, aangenaam.

Ik zit zo maar wat naar de mensen te kijken, dat doe ik graag, hoe ze werken en feestvieren, wat ze denken en vertellen, hoe ze leven. Wat zeg jij? Oh ja, de kinderen, natuurlijk! Hun spelletjes zijn nog altijd dezelfde, waar of wanneer om het even.

'Mijn kinderspelen' heb ik op één schilderij samengebracht als een puzzel of een zoekplaatje, bij het huis, op het plein, op de straat, in en bij de rivier.

Meer dan 80 kinderspelen. Hier komen er enkele:

Hé, kijk! HAASJE OVER! Een groepje kinderen speelt haasje over, 4 haasjes als ik het juist heb. Ze nemen een aanloop, springen, soms vallen ze wel eens, maar ach, da's niet erg. Binnen de kortste keren staan de haasjes weer in het gelid en het spelletje kan gewoon doorgaan.

Of ZETELTJE SPELEN, 2 grotere kinderen dragen een kleiner kind rond, leuk voor de kleinsten!

Daar spelen kinderen BLINDEMANNETJE. Eentje in het midden van de kring is geblinddoekt en moet proberen te raden wie hij aanraakt. Ik zie u, ik zie u, tralalalalala.

Kijk wie we daar hebben, ju paard, het zijn de ruiters, die gaan PAARDJE RIJDEN.

Met een bezemst eel en wat carton stappen ze fier rond, trippelen en gaan in draf, hop en galop!

Op zo'n lange houten latten lopen, STELTLOPEN, is niet makkelijk, oh, oh!

Met zware stroeve stappen rechtdoor, en dan keren.

Pas maar op dat je niet valt. Liever wat langzamer, rustig voor je uit.

En kijk daar, ZAKKENLOPERS, of moeten we zeggen zakkenspringers en de HOELAHOEP die draait. Zo liepen wij soms naar school, met hoepel of de rinkelhoep. Met het slagstokje hielden we de hoepel draaiend in evenwicht. 't Was soms spannend als er putjes in de weg waren, en moeilijk hoor.

Zo, het lukt wel als jullie, zoals voor alles trouwens, veel oefenen.

Met een MASKER spelen of MOMBAKKES, zoals men vroeger zei, lekker griezelig.

Het masker verbergt zich, springt plots tevoorschijn om je te laten schrikken.

Maar als iedereen is weggevlucht, wordt het masker zelf bang op de donkere zolder.

Boeh-oeh! Wat een gebaren doen ze nu, leuk verkleed!

Jullie hebben wel eens horen vertellen over ridders.

Ze dansen rond mekaar en proberen mekaar met stokken te verslaan.

Ze nemen een aanloop en duwen de stokken tegen mekaar, dan rennen ze weer achteruit.

Het gaat er hevig aan toe, hard tegen onzacht, dat RIDDERTJE SPELEN zou ik zeggen.

OVER DE STEEN TREKKEN en TOUWTJE TREKKEN! Wat was dat altijd weer leuk! Eerst wat heen en weer met dat touw en dan maar trekken, trekken, ...

wie zal deze keer als eerste OVER DE STEEN GETROKKEN worden?

Voor u genoteerd uit de Breugelvertellingen,
Machteld Van den Bossche.

HAASJE OVER

(STOK)PAARDJE RIJDEN

STELTLOPEN

ADVERTENTIE

Kantklosjes Houtdraaiwerk Deurknopjes

Jan De Maertelaere BVBA
Bedrijvenlaan 12 - B-9080 Lochristi

Tel : 0032 9 230 67 18
www.bobbins.be jan@bobbins.be
<https://www.facebook.com/jandemaertelaerebvba/>

VERSLAGEN

‘Van schilderij tot kledij’, een succesverhaal

Dr. Hist. Henri Vannoppen

1. 55 jaar IVV, 50 jaar Speelschaar Ossaart

Het Instituut voor Vlaamse Volkskunst vierde haar 55-jarig bestaan en de Speelschaar Ossaart haar 50-jarig bestaan met een feestelijke jubileumviering op zaterdag 30 november 2019 in het Sportcentrum De Klavers, Sint-Andriesstraat, 4, 9111 Belsele (Sint-Niklaas). 's Morgens van 10 tot 13u was er het 'Colloquium over Kledij' met 5 sprekers. Een uniek gebeuren in Vlaanderen. De deelnemers ontvingen een prachtige catalogus met het schilderij 'De terugkomst van de bedevaarders van Halle' door de Brakelse kunstschilder Herman De Coene.

2. De eerste spreker: Dr. Hist. Henri Vannoppen over 'Streekdrachten in Vlaanderen historisch bekeken'

I.V.V. deed grondig wetenschappelijk onderzoek naar streekdrachten. De Streekdrachtencommissie, opgericht in 1982, o.l.v. Dr. Henri Vannoppen zorgde voor drie boeken waarin streekdrachten aan bod kwamen. In 1994 verscheen 'Streekdrachten in onze gewesten'. In 2010 verscheen 'Van hoed tot ondergoed'. In 'W.O.I, een kruispunt in het alledaagse leven of een veranderende Vlaamse samenleving', uitgegeven in 2018, worden de verschillen in de mode en streekdracht zowel bij mannen als bij vrouwen en de haartooi voor de vrouw voor en na W.O.I vergeleken. Streekdracht is een verzonken cultuurgoed, een mode, die veel te laat komt. De marktstad is bepalend voor de kledij. De streekdrachten in Vlaanderen werden benaderd van uit drie standpunten: het thematisch (klompen, kiel, faas), het geografische (per Vlaamse provincie) en het sociologische (per stand, per beroep, bij grote feesten, bij huwelijk, bij overlijden, bij schuttersfeesten). Streekdrachten gingen achteruit in onze gewesten voor 1914, eerst bij de mannen, later bij de vrouwen. Er kwam een revival als representatiekostuum dankzij de volksdansgroepen en de schuttersgilden.

3. De tweede spreker Johan Goessens over 'Studie, vervaardiging en gebruik van authentieke kledij bij klassieke dans'

Johan Goessens is de coördinator van de Stichting Klassieke Dans in Sint-Niklaas. Hij streeft ernaar de kledij van de 17de en 18de eeuw na te bootsen voor de historische dansoptredens. Men gaat op zoek naar patronen, kleuren en stoffen, die bij de kledij passen. De oude kledij laat weinig beweging toe vooral dan in de hoogte, wat problemen geeft bij de uitvoering van dansen. Het was de tijd van de nauwe taille, van de korsetten, van de zware onderrokken en van de 'panier' of korf. Wie rijk was gebruikte veel stof voor zijn kledij. In periode van oorlog en van armoede werd er minder stof gebruikt. De kledij van het kind was een kopie van deze van de volwassenen. Tot 5 jaar droegen de jongetjes meisjeskleding. De Franse Revolutie van 1789 zorgde voor een trendbreuk. Er werd veel minder stof gebruikt, denk maar aan de Empiremode. De man legde in de 19de eeuw de basis van het huidig kostuum. Johan Goessens maakt theaterkostuums. Molière kreeg subsidies voor zeer dure kostuums onder Lodewijk XIV. In 1674 verscheen de eerste vrouw op het podium in het theater. Tevoren werden hun rollen door mannen gespeeld. Toneelspelers mochten niet in gewijde grond begraven worden. Korte rokken waren meestal voor mannen in het theater, lange rokken voor vrouwen (omdat korte rokken voor vrouwen als ongepast werden beschouwd). Met de romantiek in de 19de eeuw werd er tulle gebruikt voor elfjes en nimfen. Tulle is wel erg brandbaar en dat gaf wel problemen in theaters, verlicht met kaarsen of petroleumlampen. De theaterkledij volgde minder de mode. In het ballet werd deze kledij herleid tot de tutu's in de 20ste eeuw. Stoffen voor personen, die optreden in historische dans zoekt men via internet, via rommelmarkten. Zelfs gordijnen kunnen gebruikt worden. Men moet ook rekening houden met het onderhoud en polyester wordt dan ook niet gemeden.

4. De derde spreker Nadine Pauwels over 'Kant'

Nadine Pauwels is de coördinator van de Kantschool Artofil in Temse. De Kantschool Artofil biedt cursussen op een hoog niveau in de verschillende kantsoorten aan om aldus de Belgische kantsoorten te promoten in binnen- en buitenland. *Artofil* betekent draad. Schilderijen van beroemde Vlaamse schilders brengen kant in beeld sedert de 15de eeuw. Hans Memling schilderde kant op het schilderij 'De zonen van Jacob'. Karel V droeg kant. Passement werd in de Late Middeleeuwen vervangen door kant. De molensteenkraag was er voor de rijken. Antoon Van Dyck schilderde platte kragen met alle details van de kant. Ook prinselijke huwelijken maken gebruik van kant o.a. bij het huwelijk van de Luxemburgse Erfgrootheer Guillaume met de Belgische Gravin Stefanie de Lannoy. De Vlaamse kant werd geapprecieerd omwille van de techniek en de goede kwaliteit van het vlas. Nu is kantklossen nog populair met 400 groepen in West-Vlaanderen, 450 in Oost-Vlaanderen, 25 in Antwerpen en 20 in Vlaams-Brabant. De kantfabrikant leverde de patronen. De kantwerksters werden sterk uitgebuit door het trucksysteem. Er waren ook in de 19de eeuw heel wat kantscholen, waar de meisjes opleiding kregen vanaf 6 jaar, maar waar niet veel gestudeerd werd. Beverse kant was kloskant, kant uit Zele of Aalst was naaldkant. Artofil werkt ook

historische projecten uit. Rond Johanna de Waanzinnige bijvoorbeeld: die kreeg een molensteenkraag, een platte kraag en trouwkleding. De kantklosjes die worden gebruikt, komen steevast van Jan De Maertelaere uit Lochristi.

5. De vierde spreker Frieda Sorber over ‘Streekdracht in het Antwerpse modemuseum’

Frieda Sorber is conservator van de historische collectie van het ModeMuseum in Antwerpen. Het modemuseum groeide uit de textiel- en kostuumcollectie van het Provinciaal museum voor Kunstambachten, Sterckshof te Deurne bij Antwerpen (gesticht in 1936) die vanaf 1977 tot 2000 een eigen behuizing had in het Textiel- en kostuummuseum Vrieselhof, waar de collectie sterk uitgroeide. In het Sterckshof werden vanaf het begin textiel en kostuum uit eigen streek verzameld, maar jammer genoeg werd over deze stukken weinig informatie in de inventaris opgenomen en leverden ook briefwisseling en verslagen van vergaderingen weinig gegevens op. Er kwamen ook kledingstukken uit het Antwerps Museum voor Volkskunde. Vanaf de stichting van het Vrieselhof te Oelegem was de uitwerking van een inventaris een belangrijke opdracht en werd waar mogelijk streekkleding verzameld waarvan de herkomst bekend was. Dit heeft er alles mee te maken dat de streekdracht uit Vlaanderen vaak op de grens ligt tussen burgermode en streekgebonden kledij. Waar mutsen als trekmutsen en cornetmutsen, of hoofddoeken uit Brabant zich duidelijk onderscheiden, is het onderkennen van vele kledingstukken als rokken, jakken, broeken, jassen, omslagdoeken vaak nauwelijks te duiden als streekdracht. Kleine burgerij uit steden droeg op de hoofdbedekking na ongeveer hetzelfde als de landelijke bevolking. Dit was allicht al zo in de 18de eeuw en geldt zeker voor de 19de en het begin van de 20ste eeuw. In Duitsland (Beieren) en in Nederland (Staphorst) kan men duidelijk de regionale kledij onderscheiden. In Beieren zijn er zelf Neue Trachten. Vroeger dacht men dat de regionale kledij ontstaan is met het nationalisme in de 19de eeuw. Nochtans vinden we reeds regionale kostuums in onze gewesten in de 16de eeuw. Het groot probleem is echter dat er in Vlaanderen geen continuïteit in streekdracht was. Het is dan ook moeilijk om het aantal streekdracht gebonden objecten in de collectie van het modemuseum te schatten. Strikt genomen zijn alleen een aantal mutsen (enkele honderden), enkele petten, kielen voor mannen, kapmantels, falies en de weinige objecten met een duidelijke herkomst als streekdracht te duiden. Dat zijn ongeveer 500 à 600 objecten. Een groot probleem blijkt de identificatie te zijn. Wie droeg deze kledingstukken? Uit welke dorpen kwamen ze? Men heeft in de collectie van het Modemuseum vele mutsen. Onder de trekmut werd een zwarte ondermuts gedragen om de trekmut te beschermen tegen huidvet en haarvet. De collectie streekdracht van het Modemuseum blijft nochtans één van de grootste van Vlaanderen. Enkele bedrijfsarchieven met stalen van bedrukt katoen, weefsels en kant uit Vlaamse bedrijven o.a. uit een katoendrukkerij in Gent vormen daarbij een uitstekende aanvullende bron voor de 19de eeuw. Men vindt echte kant naast geborduurde tule, die teruggaat tot het begin van de 19de eeuw. Rouwmutsen hebben een zwart passement en zijn niet versierd. De jakken sluiten aan bij de burgermode van de 19de eeuw. In 2020 wordt het Modemuseum te Antwerpen heropend. Het besluit was duidelijk: mode was er voor iedereen, streekdracht was regionaal.

6. De vijfde spreker Etienne Vankeirbilck over ‘Volksdansgroepen en kledij in West-Vlaanderen’

Etienne Vankeirbilck is medestichter en huidig ondervoorzitter van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst. Hij was van 1965 tot 2004 voorzitter van de groep Die Rooselaer en van de Wereldfolkloreade in Oostrozebeke. Etienne Vankeirbilck is ook bekend in China. Hij kreeg in 2015 de Silver Magnolia Award van het stadsbestuur van Shanghai. Hij speelde een sleutelrol in het tot stand komen van het Shangai Baoshan International Folk Arts Festival in 1995. De traditionele vrouwen en mannenkledij in West-Vlaanderen vinden we ook terug in de Collectie Etienne Vankeirbilck in het museum van het district Baoshan in Shanghai. Er werd na 1960 heel wat onderzoek gedaan in West-Vlaanderen naar sporen van klederdracht o.a. in Sint-Baafs-Vijve, Wielsbeke, Watou, Dudzele, Ooigem en Ingelmunster. Voor reconstructies van streekdrachten werden schilderijen, lithografieën, tekeningen en foto's uit West-Vlaanderen gebruikt. Vooral de afbeeldingen van de Brugse kantwerksters waren belangrijk. Etienne Vankeirbilck gebruikte ook zijn contacten over de Schreve. Daarbij kwam Frans-Vlaanderen aan bod. In Etaples dragen de vrouwen bij feestelijkheden nog 'Le Soleil', een muts met heel veel gesteven pijpjes die als een zon rond het hoofd schittert.

7. De demonstratie van kledij en dansen in de namiddag

Verschillende dansgroepen presenteerden hun kledij en zorgden voor Vlaamse volksdansen.

Volksgroep 'Drieske Nijpers' uit Sint-Gillis-Waas gaat terug tot 1937. De volksdansgroep dankt haar naam aan wonderdokter 'Andries De Clercq', die rond 1820 Sint-Gillis-Waas grote bekendheid bezorgde door mensen al 'nijpend' te genezen. De kledij van de dansgroep situeert zich in de 19de eeuw.

Volksgroep Reintje Vos uit Kemzeke ontstond in 1970. De naam van de groep verwijst naar Reinaert de Vos en het Vossenhol is hun stek. De kledij (o.a. vleugelmuts, kapmantel) gaat terug tot de 2de helft van de 19de eeuw. Bij de werkkledij vinden we heel wat ambachten terug.

'Speelschaar Ossaart' uit Sint-Niklaas werd opgericht in 1969, dus 50 jaar geleden. Een Ossaart is een plaaggeest zoals Kludde en Lodder met zijn Keet in Midden-Brabant. De groep voert ook zwaarddansen uit. De kleuren groen, rood en wit, die in hun kledij aan bod komen, zijn de kleuren van het Waasland.

'Koninklijke Volkskunstgroep Reuzegom' uit Leuven ontstond in 1945. Deze groep bracht op Expo '58 haar eerste programma dat uitsluitend bestond uit Vlaamse volksdansen, een primeur voor die tijd. Reuzegom danst met een kleurrijke kledij uit de eerste helft van de 19de eeuw en e verkiestn geïndividualiseerde kledij boven een uniform. Geert Pauwels van Reuzegom stelde twee personen in kledij voor. Hij schreef ook het hoofdstuk 'Reconstructies van kledij in groepen' in ons boek 'Van hoed tot ondergoed'.

'Volkskunstgroep Nele' uit Grimbergen ontstond in 1969. De naam Nele verwijst naar Tijn en Nele en zo zitten we bij Tijn Uilenspiegel. De kledij van deze volksdansgroep is een 16de eeuwse kledij in Bruegheliaanse kleuren.

VKG De Kegelaar tijdens het namiddagprogramma

'Volkskunstgroep De Kegelaar' uit Wilrijk ontstond in 1965. De Kegelaar verwijst naar de gelijknamige volksdans. Deze groep treedt op in klederdracht, die in de 2de helft van de 19de eeuw door de boerenbevolking in de Kempen gedragen werd.

'Vlaamse Volkskunstgroep Dophei' uit Vosselaar ontstond in 1962. Naast de presentatiegroep is er de kindergroep Kleine Vosjes en Jan Pirrewit. De kledij van Dophei is typisch Kempisch en werd met de jaren verder uitgebreid. De kledij wordt door de groep zelf gemaakt.

'Volkskunstgroep Canteclaer' uit Zwevegem ontstond in 1978. Canteclaer heeft een eigen volksdansorkest met verscheidene instrumenten. De historische kledij past bij de uitvoering van hun contradansen, toch wel een specialiteit van de groep.

8. De huldigen

Lieven Dehandschutter, Burgemeester en Filip Baeyens, Schepen van Cultuur van Sint-Niklaas brachten hulde aan de jubilerende verenigingen. Beiden hebben een band met volkskunst. Burgemeester Dehandschutter was actief volksdanser en Schepen Baeyens als vendelier. Hun hart klopt nog steeds voor Vlaamse volkscultuur en de inspanningen geleverd door IVV, Ossaart en zovele volkskunstgroepen.

Mevrouw Anne-Marie Charlier, Deputé van Oost-Vlaanderen bracht ook de gelukwensen van de provincie over.

Gert Laekeman, voorzitter van IVV, bedankte alle medewerkers en wenste Speelschaar Ossaart - die haar 50-jarig bestaan viert - proficiat. Heel wat sprekers, dansgroepen en medewerkers kregen een speculaas - hoe kan het anders, we zitten in Sint-Niklaas - en beide boeken over streekdrachten, die door IVV werden uitgegeven.

9. De Bruegheliaanse maaltijd

Het Breugelmaal werd verzorgd door 'Le Couvert' uit Sint-Niklaas en bestond uit: frikandon met krieke, warme beenham, zwarte en witte pensen met appelmoes, varkensgebraad met mosterddressing, kippenboutjes, droge worstjes, boerekop met mosterd, diverse patéssoorten, kaassoorten, rijstpap met bruine suiker, vlaai, aardappelsalade, assortiment groenten, assortiment sausen en stokbrood.

10. Het volksdansbal

Het geheel werd afgesloten met een volksdansbal. Het dansprogramma - in de 19de eeuw zou men geroepen hebben 'l' ordre du bal' - omvatte Vlaamse en buitenlandse dansen met aanduiding van de moeilijkheidsgraad. Het volksdansbal begon met 'De Begroeting' en eindigde de met de 'Polonaise', zonder de 'Kadril van Boortmeerbeek', een vrije polka, de 'Kadril van Maldegem', de 'Kolom', de 'Rozenwals' en de 'Kadril van Putte' te vergeten.

Het geheel 'Van schilderij tot kledij' was een dag om niet te vergeten in de annalen van de Vlaamse volkskunst en in het bijzonder van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst.

Een warm dankjewel aan alle aanwezigen en aan allen die voor of achter de schermen een bijdrage leverden aan deze feest- en doe-dag!

Iedereen op de dansvloer tijdens het bal

Tijd om afscheid te nemen: 'Goede Nacht'

AANKONDIGINGEN

Cursussen Vendelzwaaien

Open Cursusdag Vendelen 2020

Zondag 9 februari 2020 - ergens in Oost-Vlaanderen(?)

Net als de voorbije jaren richten **IVV** en **vendelen.net** ook dit jaar een cursus vendelzwaaien voor gevorderden in ! De locatie ligt nog niet vast.

Laat alvast even weten of je interesse hebt om te komen. Ook voorstellen voor reeksen, onderwerpen en een locatie zijn welkom.

Meer info: <https://www.vendelen.net>

Aanmelden en inlichtingen: info@vendelen.net - M: +32 496 593523

Kennismakingscursus Vendelen 2020

Zondag 18 oktober 2020 - Leuven

Wil je graag eens voelen hoe het is om te vendelen ? Wil je graag beginnen met een vendelgroep ? Elk najaar richten **IVV** en **vendelen.net** een cursus vendelzwaaien voor beginners in. Ervaren lesgever-vendeliërs geven de aanwezige beginners een stoomcursus vendelzwaaien.

Meer info: <https://www.vendelen.net>

Aanmelden en inlichtingen: info@vendelen.net - M: +32 496 593523

Vendeliërsverbroedering 2020

Zondag 29 november 2020 - Herentals

Vendeliërsverbroedering 2021

Zondag 21 november 2021 - Herentals

Jaarlijkse verbroedering van de Vlaamse vendeliërs.

Meer info: <https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/vendeliërsverbroedering>

Aanmelden en inlichtingen: stefaan@haesen.info - M: +32 496 593523.

Kalender 2020

Een overzicht van activiteiten die ons reeds bereikten:

- Zaterdag 18 januari 2020 - VVKB Nieuwjaarsbijeenkomst
- Zaterdag 21 maart 2020 - Gala KNA
- Zaterdag 4 april 2020 - VVKB 't Bal
- Vrijdag 1 en zaterdag 2 mei 2020 - Voorstelling Vredon 40
- Zaterdag 2 mei 2020 - Voorstelling Reuzegom 75
- Zaterdag 23 Mei 2020 - WK Hoogwerpen in Zwitserland
- Zaterdag 31 oktober 2020 - Vendelshow Carpevento
- Zaterdag 14 november 2020 - Vendelshow Pirrewit
- Zaterdag 21 november 2020 - Vendelshow Flago

Activiteiten toevoegen: [secretariaatinstituutvlaamsevolkskunst.be](https://www.secretariaatinstituutvlaamsevolkskunst.be)

INHOUD

In deze Volkskunst

KALENDER	2	Sociale Media . . . 18
IVV Activiteiten . . . 2		
IVV Cursussen . . . 2		
IVV Kalender . . . 2		
CONTACT	2	
EDITORIAAL	3	
De sleutel die op elk slot past . . . 3		
REDACTIONEEL	6	
Beste Wensen . . . 6		
Jouw Volkskunst-abonnement . . . 6		
SPROKKELINGEN	7	
In Memoriam Siegfried Verbeelen . . . 7		
ADVERTENTIE	8	
VOLKSDANS	9	
Nieuwe bundel: Creaties van dansmeester Renaat Van Craenenbroek . . . 9		
VENDELEN	10	
Waar zijn we mee bezig 10		
Monitorencursus . . . 10		
STREEKDRACHTEN	11	
Een streekdrachtentocht van Duffel over Kontich, Hove, Edegem, Berchem, Borgerhout naar Deurne . . . 11		
Materiaalbank . . . 17		
COMMUNICATIE	18	
Waar zijn we mee bezig 18		
ARCHIVEREN	19	
Het Centrum voor Vlaamse Volkscultuur bleef een droom . . . 19		
Archieven in Bewaring - AiB . . . 20		
INTERVIEW	21	
Van schilderij tot kledij Een gesprek met Dr. Hist. Henri Vannoppen . . . 21		
VOLKSMUZIEK	23	
Muziekvraag . . . 23		
VOLKSVERHALEN	24	
Wie komt er met Kerst ? . . . 24		
VOLKSCULINAIR	27	
Eten wat de pot schaft.... . . . 27		
VOLKSSPELEN EN -SPORTEN	28	
De Kinderspelen van Bruegel . . . 28		
ADVERTENTIE	30	
VERSLAGEN	31	
'Van schilderij tot kledij', een succesverhaal . . . 31		
AANKONDIGINGEN	34	
Cursussen Vendelzwaaien . . . 34		
Kalender 2020 . . . 34		
INHOUD	35	
COLOFON	36	
ERELEDEN	36	

Eindredactie

Stefaan Haesen

Redactie

Hugo Bulterijst,
Stefaan Haesen,
Gert Laekeman,
Johan Lambrechts,
Lisette Luyckx
Frans Monden,
Machteld Van den Bossche
en Henri Vannoppen.

Vormgeving

Stefaan Haesen

Druk

reclameland.be

Verschijningsdata

Volkskunst verschijnt op
15 maart,
15 juni,
15 september
en 15 december

Inlevertermijn bijdragen

Artikels kunnen
aangeleverd worden op
redactie-volkskunst@
instituutvlaamsevolkskunst.be
tot 6 weken voor verschijning

Auteursrechten

Iedere auteur is inhoudelijk
verantwoordelijk voor zijn of
haar bijdrage.
Overname van artikels
is toegestaan mits
bronvermelding.

Abonnement

Abonnees ontvangen elk kwartaal naar keuze een of twee gedrukte exemplaren en Volkskunst in digitaal formaat (mits opgave van een e-postadres aan secretariaat).

Je krijgt tevens een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee kan je aan het digitale archief van IVV: alle digitaal beschikbare publicaties, losse dansen, vendelreeksen, kledijbeschrijvingen en *Volkskunst*.

Het abonnementsgeld voor 2019 bedraagt 25 euro.

Buitenlandse abonnees betalen 35 euro.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening

IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van

IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Abonnement Volkskunst' en naam en adres van de abonnee indien verschillend van de betaler.

Volkskunst e-Nieuwsbrief

Inschrijven kan op de webstek (onderaan in de rechtse kolom) of door het sturen van een e-mail naar

e-nieuwsbrief@instituutvlaamsevolkskunst.be.

ERELEDEN

Ere-voorzitter

Frans 'Sus' Geens (†2013)

Ereleden

Adriaan Claeys (†2002)

Marc De Maertelaere (†2018)

Dree Pauwels (†2016)

Andrea Sterck

Gilberte Van Espen

Renaat Van Overbeke (†2017)

Etienne Vankeirsbilck

VU: Stefaan Haesen, Jubellaan 123, 2800 Mechelen